

latinský název	český název
<i>Anthemis tinctoria</i>	rmen barvířský
<i>Arctium</i> sp.	lopuch
<i>Bromus arvensis</i>	sveřep rolní
<i>Bromus</i> sp.	sveřep
<i>Bromus secalinus</i>	sveřep stoklasa pravý
<i>Bromus sterilis</i>	sveřep jalový
<i>Carpinus betulus</i>	habr obecný
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	kokoška pastuší tobolka
<i>Corylus avellana</i>	líška obecná
<i>Cornus mas</i>	dřín jarní
<i>Cornus sanguinea</i>	svída krvavá
<i>Daucus carota</i>	mrkev obecná
<i>Digitaria sanguinalis</i>	rosička krvavá
<i>Echinochloa crus-galli</i>	ježatka kuří noha
<i>Fragaria</i> sp.	jahodník
<i>Fragaria vesca</i>	jahodník obecný
<i>Galeopsis tetrahit</i>	konopice polní
<i>Chenopodium album</i>	merlík bílý
<i>Chenopodium</i> sp.	merlík
<i>Chenopodium hybridum</i>	merlík zvrhlý
<i>Lapsana communis</i>	kapustka obecná
<i>Lathyrus tuberosus</i>	hrachor hlíznatý (hrachor ořeška)
<i>Malus/Pyrus</i>	jabloň/hrušeň
<i>Malva neglecta</i>	sléz přehlížený
<i>Malus sylvestris/domestica</i>	jabloň lesní/domáci
<i>Origanum vulgare</i>	dobromysl obecná
<i>Malus sylvestris</i>	jabloň lesní
<i>Plantago lanceolata</i>	jitrocel kopinatý
<i>Polygonum aviculare</i> agg.	truskavec ptačí

latinský název	český název
<i>Persicaria lapathifolia</i> agg.	rdesno blešník
<i>Fallopia convolvulus</i>	opletka obecná
<i>Prunus fruticosa</i>	třešeň křovitá
<i>Prunus spinosa</i>	trnka obecná
<i>Prunus</i> sp.	slivoň, střemcha, bobkovišeň, třešeň
<i>Quercus</i> sp.	dub
<i>Raphanus raphanistrum</i>	ředkev ohnice
<i>Rosa</i> sp.	růže
<i>Rumex acetosa</i>	šťovík kyselý
<i>Rubus caesius</i>	ostružiník ježiník (o. sivý)
<i>Rumex crispus</i>	šťovík kadeřavý
<i>Rubus fruticosus</i> agg.	ostružiník křovitý
<i>Rubus idaeus</i>	ostružiník maliník (maliník)
<i>Rumex acetosella</i> agg.	šťovík menší
<i>Rumex</i> sp.	šťovík
<i>Sambucus ebulus</i>	bez chebdí
<i>Sambucus</i> sp.	bezovité
<i>Sambucus nigra</i>	bez černý
<i>Solanum nigrum</i>	lilek černý
<i>Spergula arvensis</i>	kolenec rolní
<i>Stellaria media</i>	ptačinec prostřední
<i>Taraxacum</i> sp.	pampeliška
<i>Thlaspi arvense</i>	penízek rolní
<i>Urtica dioica</i>	kopřiva dvoudomá
<i>Veronica</i> sp.	rozrazil
<i>Viola arvensis</i>	violka rolní
<i>Viburnum opulus</i>	kalina obecná

Tab. 1. Seznam sledovaných rostlin.

latinský název	český název
<i>Allium oleraceum</i>	česnek planý
<i>Allium ursinum</i>	česnek medvědí
<i>Beta vulgaris</i>	řepa obecná
<i>Castanea sativa</i>	kaštanovník setý
<i>Crataegus monogyna</i>	hloh jednosemenný
<i>Fagus sylvatica</i>	buk lesní
<i>Juglans regia</i>	ořešák královský
Maloideae	mandloňové
<i>Nasturtium officinale</i>	potočnice lékařská
<i>Nuphar</i> sp.	stulík
<i>Nymphaea</i> sp.	leknín
<i>Onopordum acanthium</i>	ostropes trubil
<i>Oxycoccus</i> sp.	klikva
<i>Pastinaca sativa</i>	pastinák setý
<i>Phragmites australis</i>	rákos obecný
<i>Physalis alkekengi</i>	mochyně židovská
<i>Prunus avium</i>	třešeň ptačí
<i>Pyrus pyraeaster</i>	hrušeň planá
<i>Ribes</i> sp.	meruzalka, rybíz
<i>Sagittaria</i> sp.	šípatka
<i>Sambucus racemosa</i>	bez červený
<i>Schoenoplectus</i> sp.	skřípinec
<i>Sorbus aucuparia</i>	jeřáb ptačí
<i>Sorbus</i> sp.	jeřáb
<i>Symphytum officinale</i>	kostival lékařský
<i>Trapa natans</i>	kotvice plovoucí
<i>Trapa</i> sp.	kotvice
<i>Typha</i> sp.	orobíneček
<i>Vaccinium myrtillus</i>	brusnice borůvka
<i>Vaccinium vitis idaea</i>	brusnice brusinka
<i>Vitis sylvestris</i>	réva vinná lesní

Tab. 2. Nezaznamenané druhy. Plané rostliny zachycené na evropských lokalitách (s možností interpretace jako sbírané druhy), avšak nikoli na lokalitách z období neolitu, eneolitu a doby bronzové na území České republiky (podle databáze CZAD).

latinský název	Neol	Eneol	Bro
<i>Anthemis tinctoria</i>			1
<i>Arctium</i> sp.		1	
<i>Bromus arvensis</i>	4	3	12
<i>Bromus secalinus</i>	5	5	18
<i>Bromus</i> sp.	4	5	13
<i>Bromus sterilis</i>	2	2	9
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	1		
<i>Carpinus betulus</i>		1	2
<i>Cornus mas</i>			2
<i>Cornus sanguinea</i>		2	
<i>Corylus avellana</i>	4	3	8
<i>Daucus carota</i>	1		4
<i>Digitaria sanguinalis</i>	1		2
<i>Echinochloa crus-galli</i>	2		7
<i>Fallopia convolvulus</i>	14	8	34
<i>Fragaria</i> sp.	1		
<i>Fragaria vesca</i>		1	2
<i>Galeopsis tetrahit</i>		1	2
<i>Chenopodium album</i>	15	12	37
<i>Chenopodium hybridum</i>	8	2	22
<i>Chenopodium</i> sp.	5	5	22
<i>Lapsana communis</i>			4
<i>Lathyrus tuberosus</i>			1
<i>Malus sylvestris</i>	1		1
<i>Malus sylvestris/domestica</i>	1		
<i>Malus/Pyrus</i>	1		
<i>Malva neglecta</i>			1
<i>Origanum vulgare</i>			1

latinský název	Neol	Eneol	Bro
<i>Persicaria lapathifolia</i> agg.	4	3	11
<i>Plantago lanceolata</i>			6
<i>Polygonum aviculare</i> agg.	3	5	16
<i>Prunus fruticosa</i>	1		
<i>Prunus</i> sp.		1	2
<i>Prunus spinosa</i>			4
<i>Quercus</i> sp.	1	3	7
<i>Raphanus raphanistrum</i>	1	1	
<i>Rosa</i> sp.	1	1	4
<i>Rubus caesius</i>		1	1
<i>Rubus fruticosus</i> aggr.		1	3
<i>Rubus idaeus</i>	1	2	4
<i>Rumex acetosa</i>	1		1
<i>Rumex acetosella</i>	1		4
<i>Rumex crispus</i>			5
<i>Rumex</i> sp.	2	1	5
<i>Sambucus ebulus</i>	1	5	12
<i>Sambucus nigra</i>	2	2	14
<i>Sambucus</i> sp.		1	
<i>Schoenoplectus lacustris</i>	2		1
<i>Solanum nigrum</i>	6		11
<i>Spergula arvensis</i>	1		
<i>Stellaria media</i>			1
<i>Taraxacum</i> sp.	1		4
<i>Urtica dioica</i>	2		5
<i>Veronica</i> sp.			1
<i>Viburnum opulus</i>	1	1	
<i>Viola arvensis</i>		1	1

Tab. 3. Početní zastoupení druhů v jednotlivých obdobích. Počet lokalit, na kterých byly zachyceny (Neol = neolit, Eneol = eneolit, Bro = doba bronzová). Celkový počet lokalit: neolit = 19, eneolit = 21, doba bronzová = 51

kód výzkumu	katastr	počet druhů
PK-HULIN1	Hulín	26
PK-BAVOR2	Bavoryně	24
EO-MOHEL	Mohelnice	22
PK-KroFran	Kroměříž	21
PK-DRAHEL	Drahelčice	20
PK-FORUM	Ústí nad Labem	17
PK-CHABRY	Praha - Dolní Chabry	13
PK-MEDLOV2	Medlov u Uničova	13
PK-PRISO	Příšovice	11
PK-KOLIN	Nebovidy	11
FK-SLAPA	Šlapanice u Brna	10
PK-VRCHO 3	Vrchoslavice	10
VC-DANEMA	Kutná Hora	10
PK-REPCIN	Řepčín	9
VK-TURNOV	Turnov	9
PK-TUCHO3	Tuchoměřice	9
VK-MASKOV	Turnov	9
PK-BLUTRA	Blučina	9
PK-OSTROV	Ostrvo u Stříbra	9
PK-KNEZIV	Kněžívka	8
PK-PRATER	Praha – Bubeneč	8
VK-TUCHO 1	Tuchoměřice	8
PK-KSOBET	Sobětky u Klatov	8
VK-LOUCKA1	Loučka	8
VK-BERKOVI	Dolní Beřkovic	7
PK-KroMinu	Miňůvky	7
PK-BLUCI2	Blučina	7
PK-TACHLO	Tachlovice	7
VK-HOSTI	Hostivice	6
PK-KRIZIK	Kroměříž	6
PK-TESET	Kyjovice	6
PK-KNEZEV	Kněževy u Prahy	6
PK-TUCHO2	Tuchoměřice	6
VK-PRILEPY	Velké Přílepy	5
PK-PRESTIC	Přeštice	5
PK-BASTY	Město Brno	5
VK-BDENE 2	Bdeněvec	5
VC-LO 8 Kv	Lovosice	5
PK-ZELEC	Želeč u Žatce	5
VK-BDENE 3	Bdeněves	4
PK-Forum C	Ústí nad Labem	4

kód výzkumu	katastr	počet druhů
PK-CHOTEBU	Chotěbudice	4
PK-POLIT	Praha – Nové Město	4
PK-VRCHO 2	Vrchoslavice	4
Te-1077/79	Podražnice	3
Te-Hol	Holubice	3
PK-KAL	Kal u Klatov	3
PK-VRCHO 1	Vrchoslavice	3
AP+AB-USTI	Ústí nad Labem	3
PK-DROUZ	Droužkovice	2
Te-22/82	Březno u Loun	2
VC-LO Dlo	Lovosice	2
PK-PREMYS	Přemyšlení	2
PK-BEZMERO	Bezměrov	2
Te-S139	Hlinsko	2
PK-TUCHO1	Tuchoměřice	2
VK-CHOTE 1	Chotěšov	2
PK-ZABEHL	Praha - Záběhlce	2
PK-LIBOC	Praha – Liboc	2
VK-TISICE	Tišice	2
PK-NERED	Neředín	2
VK-VEJPRNI	Vejprnice	1
PK-SOVIC	Vetlá	1
PK-ROKYTKA	Praha - Vysočany	1
PK-VAVRO	Vávrovce	1
PK-CVOKAR	Plzeň	1
PK-VLKKA	Vlkov u Spáleného Poříčí	1
VK-DALIMER	Turnov	1
PK-HOLUB2	Holubice v Čechách	1
Te-8760/74	Dolní Břežany	1
PK-HULIN3	Hulín	1
PK-NEMIL	Nemilany	1
PK-VOCHOV	Vochov	1
PK-PLCvok	Plzeň	1
Te-8761/74	Praha – Zbraslav	1
PK-PRILEPY	Velké Přílepy	1
PK-NOVLIB	Praha – Liboc	1
PK-ZAJECI	Klatovy	1
PK-LITOVIC	Hostivice	1
PK-HULIN	Kroměříž	1

Tab. 4. Počty druhů na lokalitách. Lokality seřazené podle počtu zachycených druhů. Číslo udává počet druhů, nikoli počet makrozbytků.

	Te-8760/74	Te-8761/74	Te-Hol	Te-S139	VC-DANEMA	VC-LO 8 Kv	VC-LO Dlo	VK-BDENE 2	VK-BDENE 3	VK-BERKOVI	VK-DALJMER	VK-HOSTI	VK-CHOTE 1	VK-LOUCKAI	VK-MASKOV	VK-PRILEPY	VK-TISICE	VK-TUCHO 1	VK-TURNOV	VK-VEJPRNI
<i>Anthemis tinctoria</i>																				
<i>Arctium</i> sp.																				
<i>Bromus arvensis</i>																				
<i>Bromus secalinus</i>				x	x														x	
<i>Bromus</i> sp.			x																	
<i>Bromus sterilis</i>				x																
<i>Capsella bursa-pastoris</i>																				
<i>Carpinus betulus</i>																				
<i>Cornus mas</i>																				
<i>Cornus sanguinea</i>					x															
<i>Corylus avellana</i>					x													x		
<i>Daucus carota</i>																				
<i>Digitaria sanguinalis</i>																				
<i>Echinochloa crus-galli</i>																				
<i>Fallopia convolvulus</i>	x					x	x		x	x		x		x	x		x	x	x	
<i>Fragaria</i> sp.																				
<i>Fragaria vesca</i>																				
<i>Galeopsis tetrahit</i>																				
<i>Chenopodium album</i>					x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
<i>Chenopodium hybridum</i>								x	x	x		x				x		x		
<i>Chenopodium</i> sp.					x									x	x	x		x	x	x
<i>Lapsana communis</i>																				
<i>Lathyrus tuberosus</i>																				
<i>Malus sylvestris</i>																				
<i>Malus sylvestris/domestica</i>																				
<i>Malus/Pyrus</i>																				
<i>Malva neglecta</i>																				
<i>Origanum vulgare</i>															x					
<i>Persicaria lapathifolia</i> agg.														x	x			x	x	
<i>Plantago lanceolata</i>																				
<i>Polygonum aviculare</i> agg.					x	x	x			x		x		x				x	x	
<i>Prunus fruticosa</i>																				
<i>Prunus</i> sp.			x																	
<i>Prunus spinosa</i>																				
<i>Quercus</i> sp.		x			x	x														
<i>Raphanus raphanistrum</i>														x						
<i>Rosa</i> sp.					x															
<i>Rubus caesius</i>																				
<i>Rubus fruticosus</i> agg.															x				x	
<i>Rubus idaeus</i>					x										x				x	
<i>Rumex acetosa</i>																				
<i>Rumex acetosella</i>										x										
<i>Rumex crispus</i>																				
<i>Rumex</i> sp.						x						x		x		x				
<i>Sambucus ebulus</i>																				
<i>Sambucus nigra</i>						x				x				x						
<i>Sambucus</i> sp.			x																	
<i>Schoenoplectus lacustris</i>																				
<i>Solanum nigrum</i>								x							x					
<i>Spergula arvensis</i>																				
<i>Stellaria media</i>																				
<i>Taraxacum</i> sp.								x	x	x		x	x							
<i>Thlaspi arvense</i>									x	x		x				x			x	
<i>Urtica dioica</i>															x					
<i>Veronica</i> sp.								x												
<i>Viburnum opulus</i>																				
<i>Viola arvensis</i>					x															

Tab. 5. Lokality. Druhy ze seznamu, které byly zachyceny na jednotlivých lokalitách. Zkratky odpovídají tabulce 4.

	<i>Bromus arvensis</i>	<i>Bromus secalinus</i>	<i>Bromus sp.</i>	<i>Bromus sterilis</i>	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	<i>Corylus avellana</i>	<i>Daucus carota</i>	<i>Digitaria sanguinalis</i>	<i>Echinochloa crus-galli</i>	<i>Fallopia convolvulus</i>	<i>Fragaria sp.</i>	<i>Chenopodium album</i>	<i>Chenopodium hybridum</i>	<i>Chenopodium sp.</i>	<i>Malus sylvestris</i>	<i>Malus sylvestris/domestica</i>	<i>Malus/Pyrus</i>	<i>Persicaria lapathifolia</i> agg.	<i>Polygonum aviculare</i> agg.	<i>Prunus fruticosa</i>	<i>Quercus sp.</i>	<i>Raphanus raphanistrum</i>	<i>Rosa sp.</i>	<i>Rubus idaeus</i>	<i>Rumex acetosa</i>	<i>Rumex acetosella</i>	<i>Rumex sp.</i>	<i>Sambucus ebulus</i>	<i>Sambucus nigra</i>	<i>Schoenoplectus lacustris</i>	<i>Solanum nigrum</i>	<i>Spergula arvensis</i>	<i>Taraxacum sp.</i>	<i>Urtica dioica</i>	<i>Viburnum opulus</i>			
AP+AB-USTI											x	x	x																									
EO-MOHEL						x			x		x	x						x		x						x												
PK-FORUM	x				x	x	x		x	x	x	x				x								x		x			x	x	x	x			x			
PK-Forum C									x		x																								x			
PK-HULIN1		x	x						x		x							x																			x	
PK-CHOTEBU									x		x	x						x																				
PK-KOLIN	x	x		x				x	x		x	x	x					x																				
PK-KroFran	x	x	x						x		x	x															x											
PK-LIBOC						x			x																													
PK-NOVLIB												x																										
PK-PRISO	x	x	x	x		x		x	x	x	x			x																								
PK-TACHLO		x	x						x		x	x				x																						
PK-TESET									x		x	x	x							x																		
PK-VOCHOV									x																													
Te-22/82															x																							
Te-8760/74									x																													
VK-DALIMER												x																										
VK-CHOTE 1												x																										
VK-LOUCKA1									x		x		x					x	x			x				x		x										

Tab. 6. Výskyt druhů na lokalitách – neolit. Zkratky odpovídají tabulce 4.

	<i>Arctium</i> sp.	<i>Bromus arvensis</i>	<i>Bromus secalinus</i>	<i>Bromus</i> sp.	<i>Bromus sterilis</i>	<i>Carpinus betulus</i>	<i>Cornus sanguinea</i>	<i>Corylus avellana</i>	<i>Fallopia convolvulus</i>	<i>Fragaria vesca</i>	<i>Galeopsis tetrahit</i>	<i>Chenopodium album</i>	<i>Chenopodium hybridum</i>	<i>Chenopodium</i> sp.	<i>Persicaria lapathifolia</i> agg.	<i>Polygonum aviculare</i> agg.	<i>Prunus</i> sp.	<i>Quercus</i> sp.	<i>Raphanus raphanistrum</i>	<i>Rosa</i> sp.	<i>Rubus caesius</i>	<i>Rubus fruticosus</i> aggr.	<i>Rubus idaeus</i>	<i>Rumex</i> sp.	<i>Sambucus ebulus</i>	<i>Sambucus nigra</i>	<i>Sambucus</i> sp.	<i>Viburnum opulus</i>	<i>Viola arvensis</i>
EO-MOHEL	x					x	x			x	x	x			x		x	x				x	x	x	x	x		x	
PK-BEZMERO									x						x														
PK-HOLUB2																									x				
PK-HULIN1		x	x	x				x	x			x		x	x	x									x	x			
PK-KOLIN												x																	
PK-KroMinu		x	x	x	x				x							x										x			
PK-LITOVIC												x																	
PK-NEMIL																										x			
PK-NERED					x							x																	
PK-PREMYS									x			x																	
PK-PRILEPY									x																				
PK-REPCIN				x								x		x															
PK-ROKYTKA												x																	
PK-VAVRO					x																								
PK-VLKKA																		x											
PK-ZELEC		x							x			x	x	x															
Te-Hol					x											x												x	
Te-S139				x		x																							
VC-DANEMA				x			x	x				x		x		x		x		x									x
VK-TISICE									x			x																	
VK-TUCHO 1								x	x			x	x	x	x						x								

Tab. 7. Výskyt druhů na lokalitách – eneolit. Zkratky odpovídají tabulce 4.

	<i>Anthemis tinctoria</i>	<i>Bromus arvensis</i>	<i>Bromus secalinus</i>	<i>Bromus sp.</i>	<i>Bromus sterilis</i>	<i>Carpinus betulus</i>	<i>Cornus mas</i>	<i>Corylus avellana</i>	<i>Daucus carota</i>	<i>Digitaria sanguinalis</i>	<i>Echinochloa crus-galli</i>	<i>Fallopia convolvulus</i>	<i>Fragaria vesca</i>	<i>Galeopsis tetrahit</i>	<i>Chenopodium album</i>	<i>Chenopodium hybridum</i>	<i>Chenopodium sp.</i>	<i>Lapsana communis</i>	<i>Lathyrus tuberosus</i>	<i>Malus sylvestris</i>	<i>Malva neglecta</i>	<i>Origanum vulgare</i>	<i>Persicaria lapathifolia</i> agg.	<i>Plantago lanceolata</i>	<i>Polygonum aviculare</i> agg.	<i>Prunus sp.</i>	<i>Prunus spinosa</i>	<i>Quercus sp.</i>	<i>Rosa sp.</i>	<i>Rubus caesius</i>	<i>Rubus fruticosus</i> agg.	<i>Rubus idaeus</i>	<i>Rumex acetosa</i>	<i>Rumex acetosella</i>	<i>Rumex crispus</i>	<i>Rumex sp.</i>	<i>Sambucus ebulus</i>	<i>Sambucus nigra</i>	<i>Schoenoplectus lacustris</i>	<i>Solanum nigrum</i>	<i>Stellaria media</i>	<i>Taraxacum sp.</i>	<i>Urtica dioica</i>	<i>Veronica sp.</i>	<i>Viola arvensis</i>		
EO-MOHEL															X		X																														
FK-SLAPA		X	X					X	X			X	X									X			X																				X		
PK-BASTY												X		X	X																	X	X												X		
PK-BAVOR2		X	X	X	X						X	X		X	X	X	X	X					X	X	X			X	X		X													X			
PK-BLUCI2		X	X								X	X			X	X												X																			
PK-BLUTRA		X	X		X						X	X			X	X	X											X																			
PK-CVOKAR															X																																
PK-DRAHEL		X	X	X	X				X			X		X	X	X	X	X		X			X	X	X			X									X				X	X					
PK-DROUZ						X									X																																
PK-FORUM															X																												X				
PK-HULIN											X																																				
PK-HULIN1	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X			X	X	X					X	X	X		X		X			X	X				X	X		X	X		X					
PK-HULIN3											X																																				
PK-CHABRY		X	X	X	X						X				X	X	X						X		X					X										X		X					
PK-KAL			X								X				X																																
PK-KNEZEV			X	X	X						X				X	X																															
PK-KNEZIV		X		X							X												X		X						X										X		X				
PK-KOLIN		X									X	X			X	X	X						X																								
PK-KRIZIK											X				X	X	X								X																X						
PK-KroFran			X	X	X			X		X	X			X	X	X	X					X	X	X		X			X			X				X	X		X	X		X					
PK-KSOBET		X	X								X				X		X													X									X	X							

		<i>Anthemis tinctoria</i>
		<i>Bromus arvensis</i>
		<i>Bromus secalinus</i>
		<i>Bromus sp.</i>
		<i>Bromus sterilis</i>
		<i>Carpinus betulus</i>
		<i>Cornus mas</i>
		<i>Corylus avellana</i>
		<i>Daucus carota</i>
		<i>Digitaria sanguinalis</i>
		<i>Echinochloa crus-galli</i>
	x	<i>Fallopia convolvulus</i>
		<i>Fragaria vesca</i>
		<i>Galeopsis tetrahit</i>
	x	<i>Chenopodium album</i>
	x	<i>Chenopodium hybridum</i>
	x	<i>Chenopodium sp.</i>
		<i>Lapsana communis</i>
		<i>Lathyrus tuberosus</i>
		<i>Malus sylvestris</i>
		<i>Malva neglecta</i>
		<i>Origanum vulgare</i>
	x	<i>Persicaria lapathifolia</i> agg.
	x	<i>Plantago lanceolata</i>
	x	<i>Polygonum aviculare</i> agg.
		<i>Prunus sp.</i>
		<i>Prunus spinosa</i>
		<i>Quercus sp.</i>
		<i>Rosa sp.</i>
		<i>Rubus caesius</i>
	x	<i>Rubus fruticosus</i> aggr.
	x	<i>Rubus idaeus</i>
		<i>Rumex acetosa</i>
		<i>Rumex acetosella</i>
		<i>Rumex crispus</i>
		<i>Rumex sp.</i>
	x	<i>Sambucus ebulus</i>
		<i>Sambucus nigra</i>
		<i>Schoenoplectus lacustris</i>
	x	<i>Solanum nigrum</i>
		<i>Stellaria media</i>
		<i>Taraxacum sp.</i>
		<i>Urtica dioica</i>
		<i>Veronica sp.</i>
		<i>Viola arvensis</i>
VC-LO Dlo		
VK-BDENE 2		
VK-BDENE 3		
VK-BERKOVI		
VK-HOSTI		
VK-MASKOV		
VK-PRILEPY		
VK-TURNOV	x	
VK-VEJPRNI		

Tab. 9. Vyskyt druhů na lokalitách – doba bronzová. Zkratky odpovídají tabulce 4.

	Grauballe ¹	Tollund ²	Borremose ³	Huldremose ⁴	Dätgen ⁵	Kayhausen ⁶	Oberlangen ⁷	Zweelo ⁸	Lindow II ⁹	Lindow III ⁹
<i>Brassica campestris</i> -type		x	x				x	x	x	
<i>Bromus</i> sp. (<i>secalinus</i>)	x									x
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	x	x					x			
<i>Echinochloa crus-galli</i>	x	x								
<i>Erysimum cheiranthoides</i>	x	x								
<i>Fallopia convolvulus</i>	x	x	x						x	
<i>Galeopsis tetrahit</i>	x	x							x	
<i>Chenopodium album</i>	x	x	x		x	x			x	x
<i>Lapsana communis</i>	x								x	
<i>Plantago lanceolata</i>	x	x					x			
<i>Polygonum aviculare</i>	x		x							
<i>Polygonum lapathifolium</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
<i>Raphanus raphanistrum</i>					x					x
<i>Rumex acetosella</i>	x	x	x				x			
<i>Rumex crispus</i> -type	x	x							x	
<i>Setaria</i> sp.	x			x	x					
<i>Spergula arvensis</i>	x	x	x	x	x	x		x		
<i>Stellaria media</i>	x	x					x			
<i>Thlaspi arvense</i>	x	x								
<i>Viola arvensis</i>	x	x								

Tab. 10. Obsahy žaludků těl z bažin. Semena a plody zachycené ve vnitřnostech evropských těl z bažin (výběr druhů, vytvořeno podle Behre 2008).

1 Helbæk (1959)

2 Helbæk (1959)

3 Helbæk (1954)

4 Holden (1999)

5 Martin (1967)

6 Behre (1999)

7 Dieck (1975)

8 Van der Sanden (1995)

9 Holden (1995)

	Neol	Eneol	Bro
<i>Bromus arvensis</i>	4	3	12
<i>Bromus</i> sp.	4	5	13
<i>Bromus secalinus</i>	5	5	18
<i>Fallopia convolvulus</i>	14	8	34
<i>Chenopodium album</i>	15	12	37
<i>Chenopodium</i> sp.	5	5	22
<i>Chenopodium hybridum</i>	8	2	22

Tab. 11. Segetální plevelé. Tabulka udává počet lokalit v jednotlivých obdobích, na kterých byl daný druh zaznamenán na našem území (Neol = neolit, Eneol = eneolit, Bro = doba bronzová)

	neolit	eneolit	doba bronzová
Segetální plevelé			
<i>Bromus secalinus</i>	26 %	24 %	35 %
<i>Fallopia convolvulus</i>	74%	38%	67 %
<i>Chenopodium album</i>	79 %	57 %	73 %
Další druhy			
<i>Corylus avellana</i>	21 %	14 %	16 %
<i>Quercus</i> sp.	5 %	14 %	14 %
<i>Sambucus nigra</i>	11 %	10 %	27 %

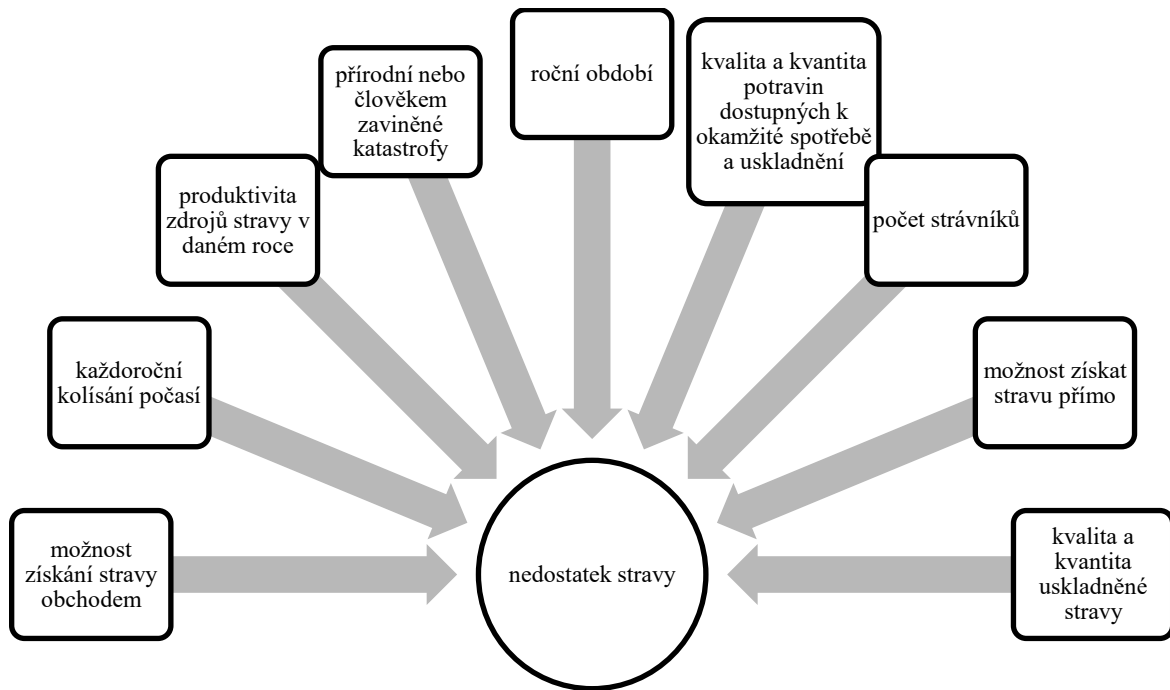
Tab. 12. Procentuální zastoupení vybraných druhů na lokalitách.

	bobule	jablka, trnky, šípky atd.	ořechy, žaludy atd.	vegetativní části, houby	listy a stonky trav
leden					
únor				-	
březen				+	
duben				+	-
květen	+			+	+
červen	+			+	+
červenec	+			-	+
srpen	+			-	-
září	+	+	+	-	-
říjen		+	+	-	-
listopad		-	+		
prosinec		-			

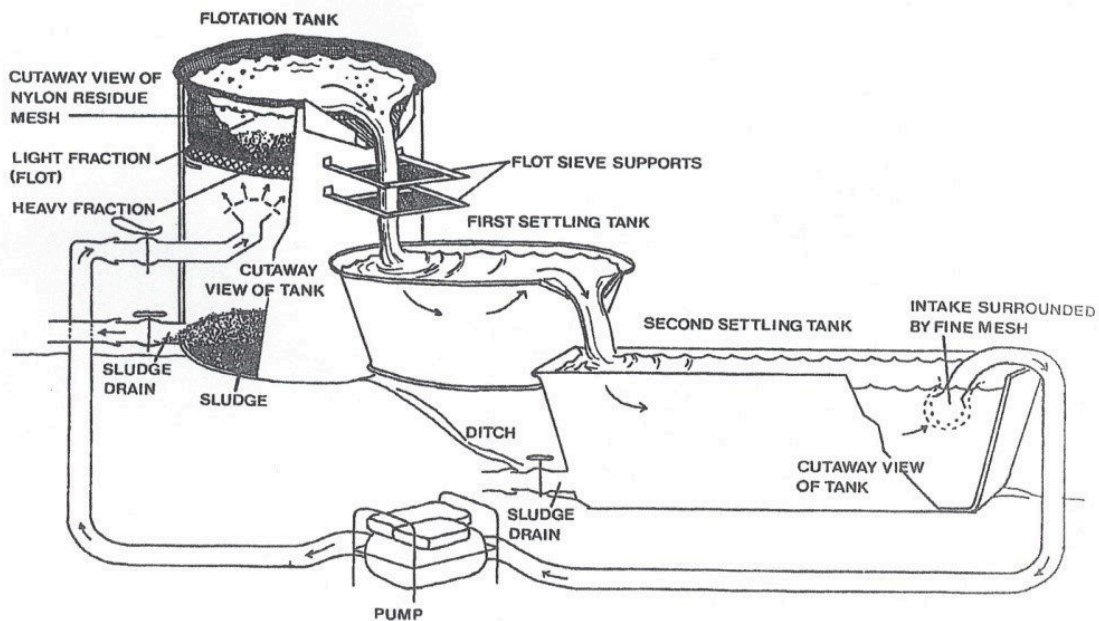
Tab. 13. Rozložení sběračských aktivit v průběhu roku na lokalitě Arbon Bleiche 3. „+“ znázorňují hlavní sezónu, „-“, označují období nižší intenzity (upraveno podle *Jacomel 2009, 402*).

	<i>Corylus avellana</i>	<i>Cornus mas</i>	<i>Cornus sanguinea</i>	<i>Fragaria sp.</i>	<i>Fragaria vesca</i>	<i>Malus/Pyrus</i>	<i>Malus sylv./dom.</i>	<i>Malus sylvestris</i>	<i>Prunus fruticosa</i>	<i>Prunus spinosa</i>	<i>Prunus sp.</i>	<i>Quercus sp.</i>	<i>Rosa sp.</i>	<i>Rubus caesius</i>	<i>Rubus fruticosus</i>	<i>Rubus idaeus</i>
EO-MOHEL	x		x		x							x	x		x	x
FK-SLAPA	x				x											
PK-BASTY					x										x	x
PK-BAVOR2										x			x	x		x
PK-BLUCI2												x				
PK-BLUTRA												x				
PK-DRAHEL								x		x			x			
PK-FORUM	x					x										x
PK-HOLUB2											x					
PK-HULIN1	x	x								x			x			
PK-KroFran	x									x						
PK-LIBOC	x															
PK-MEDLOV2													x			
PK-POLIT	x															
PK-PRISO	x			x												
PK-TACHLO							x									
PK-TESET									x							
PK-TUCHO1	x										x					
PK-TUCHO2	x										x	x				
PK-TUCHO3												x				
PK-VLKKA												x				
PK-VRCHO 3	x	x														
Te-1077/79												x				
Te-22/82								x								
Te-8761/74												x				
VC-DANEMA	x		x									x	x			x
VC-LO 8 Kv												x				
VK-TURNOV															x	x
VK-MASKOV															x	x
VK-TUCHO 1	x													x		

Tab. 14. Rostliny s jedlými plody. Záznamy makrozbytků druhů s jedlými plody na lokalitách z České republiky. Zkratky odpovídají tabulce 4.

Graf 1. Faktory zapříčiňující nedostatek stravy (upraveno podle Turner-Davis 1993).

Obr. 1. Schéma plavící linky typu „Ankara“ (Pearsall 1989)

KATALOG ROSTLIN

Anthemis tinctoria

rmen barvířský

doba květu: červen – říjen

výskyt: výslunné stráně, sušší louky a pastviny, skalnaté svahy, suché lesní lemy a mýtiny

velikost semena: 2,3 x 1,1 mm

kategorie: technická, příp. jedlá a léčivá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: doba bronzová (1)

V objektu ze starší doby bronzové na polykulturní lokalitě Hulín byl zaznamenán zuhelnatělý makrozbytek patřící s největší pravděpodobností tomuto druhu.

Rostlinu lze zařadit minimálně do dvou kategorií. Může sloužit jako přírodní zdroj žlutého barviva, ale také obsahuje léčivé látky, proto je možno ji zařadit i mezi léčivé rostliny (*Matthioli 1596*). K barvení látek se sbírají květy (*Guarrera 2006*). Když nahlédneme do etnografických studií z geograficky vzdálenějších zemí, bylo užití tohoto druhu zaznamenáno také v Turecku, kde se z jeho květů připravuje horký nápoj (*Dogan et al. 2004*).

Arctium sp.

lopuch

doba květu (pro *Arctium lappa*): červenec – září

výskyt (pro *Arctium lappa*): rumišťe, cesty a okraje cest, křoviny, říční štěrk

velikost semena (pro *Arctium lappa*): 6,4 x 2,6 mm

kategorie: léčivá, příp. jedlá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: eneolit (1)

Semeno lopuchu bylo nalezeno v nezuhelnatělém stavu ve vzorku ze studny v Mohelnici (datováno přibližně 2800 př. n. l.).

Lopuch řadíme primárně do kategorie léčivých rostlin. Většina autorů uvádí z tohoto rodu nejčastěji lopuch větší (*Arctium lappa*), ale obdobně lze použít i další druhy. Užitkovou částí lopuchu je kořen, který se sbírá z nekvetoucích rostlin (*Jirásek et al. 1989*, *Šimková – Polesný 2015*). Kořeny jsou bohaté na inulin, dále obsahují třísloviny, silici a další účinné

látky (Jaroš 1992, Jahodář 2009). Má močopudné a potopudné účinky, používá se například při poruchách trávení a zevně u některých kožních afekcí. Využit lze ale také jeho listů jako obdoby salátu (Jaroš 1992).

Bromus sp.

sveřep

ČR

- počet lokalit: 22
- období: neolit (4), eneolit (5), doba bronzová (13)

Sveřep je druh plevelné rostliny, která se často vyskytuje v archeobotanických vzorcích – celkově byly druhy sveřepu zaznamenány na 40 % ze sledovaných lokalit (32 z 80 lokalit). Nejčastěji to jsou lokality z doby bronzové, ale hojně se vyskytuje také ve starších obdobích. Sveřep rolní (*Bromus arvensis*) a sveřep stoklasa pravý (*Bromus secalinus*) jsou plevele ozimů, sveřep jalový (*Bromus sterilis*) je typický spíše pro rumiště.

Jeho obilky mohou sloužit k výrobě mouky jako náhražka běžných kulturních plodin v kritickém období (Lososová, Z. – Šumberová, K. 2005, 155). Archeologicky byl doložen druh sveřep stoklasa v žaludcích těl z bažin (Behre 2008). Chléb z mouky ze semen sveřepu stoklasy je etnograficky doložen například ještě z nedávné doby na území Polska (Łuczaj 2010, Łuczaj – Szymański 2007).

Bromus arvensis

sveřep rolní

doba květu: červen – červenec

výskyt: pole, úhory, náspy

velikost semena: 5,8 x 1 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 19
- období: neolit (4), eneolit (3), doba bronzová (12)

(viz *Bromus sp.*)

Bromus secalinus

sveřep stoklasa pravý

doba květu: červen – červenec

výskyt: pole, úhory, rumiště

velikost semena: 6,6 x 2,2 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 28
- období: neolit (5), eneolit (5), doba bronzová (18)

(viz *Bromus sp.*)

Bromus sterilis

sveřep jalový

dobu květu: květen – červenec

výskyt: okraje cest, akátiny, rumišťe, ruderalizované lesní okraje

velikost semena: 11 x 1 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 13
- období: neolit (2), eneolit (2), doba bronzová (9)

(viz *Bromus sp.*)

Capsella bursa-pastoris

kokoška pastuší tobolka

Doba květu: březen – říjen

Výskyt: polní kultury, antropicky ovlivňovaná a ruderalizovaná místa

Velikost semena: 1, 1 x 0,6 mm

Kategorie: léčivá, jedlá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: neolit (1)

Rostlina byla zaznamenána na ZAV při stavbě OC Forum (okr. Ústí nad Labem). Semeno bylo zachováno v mineralizovaném stavu v sídlištní jámě kultury s vypíchanou keramikou.

Rostlina je známa v lidovém léčitelství (*Jahodář 2009*). Sbírá se kvetoucí nať od května do července (*Jaroš 1992, Jirásek - Starý 1989*). V tradiční medicíně se rostlina používala ke zmírnění silného krvácení (jak krvácení z ran či z nosu, tak i menstruační) či

k léčbě nemocí močových cest. Ve větším množství může být rostlina jedovatá. Užití nadměrného množství drogy také mohlo vést k potratu. (*Jirásek - Starý 1989, Matthioli 1596, Jaroš 1992*). Etnografické studie rostlinu zaznamenaly také v lidové stravě. Ke konzumaci se sbírají listy a nať kokošky, případně také mladé plody. Nicméně rizikové je požívání této rostliny v těhotenství (*Šimková – Polesný 2015, Pawera et al. 2017, Łuczaj – Szymański 2007, Łuczaj 2012*). I ve vesnicích v Anatolii se používají zelené části rostliny do polévek a salátů (*Dogan et al. 2004*).

Carpinus betulus

habr obecný

doba květu: duben – květen

výskyt: smíšené listnaté lesy

velikost semena: 8, 1 x 6, 5 mm

kategorie: jedlá, příp. léčivá

ČR

- počet lokalit: 3
- období: eneolit (1), doba bronzová (2)

Habr byl nalezen v nezuheľnatěľém stavu ve studni v Mohelnici (eneolit) a v zuheľnatěľém stavu na lokalitách Hulín 1 a Droužkovice (doba bronzová). V jámě kultury knovízské v Droužkovicích byl objeven zuheľnatěľý plod tohoto druhu.

Zpracování mízy habru bylo zachyceno v 19. stol. v Polsku (*Łuczaj – Szymański 2007*). O jeho užívání k rozličným, převážně léčivým účelům informuje také Matthioli – uvádí ho například jako účinný prostředek proti vším (*Matthioli 1596*).

Cornus mas

dřín jarní

doba květu: březen – duben

výskyt: teplé křovinaté stráně, lesní pláště a světliny

velikost pecky: 15, 3 x 6,6 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 2
- období: doba bronzová (2)

Zuhelnatělá semena dřínu byla zaznamenána pouze na dvou lokalitách z doby bronzové, konkrétně na lokalitě Hulín 1 ve dvou sídlištních objektech a v jednom hrobu kultury věteřovské ve Vrchoslavicích 3.

Dřínky je možné konzumovat či využít jejich léčivých vlastností. Výhodou je možnost konzervace a uchování plodů na poměrně dlouho dobu. Plody jsou bohatým zdrojem vitaminů – je možné je jíst syrové či po úpravě, působí močopudně a žlučopudně (*Pawera et al. 2017, Šimková – Polesný 2015*). Matthioli uvádí jejich použití vnitřně při léčbě trávicích potíží (proti průjmům), či zevně ve formě obkladu při zánětech ran nebo bolesti zubů. Kromě plodů lze využít také listů ve formě obkladu k lepšímu hojení ran a šrámů (*Matthioli 1596*). Ze současných etnografických studií jasně, že dřínky jsou oblíbenou stravou i v dnešních dobách (*Pawera et al. 2017, Redžić – Ferrier 2015, Kosić et al. 2017*)

Cornus sanguinea

svída krvavá

doba květu: květen – červen

výskyt: křovinaté stráně, meze, světlé lesy

velikost pecky: 5,1 x 4,5 mm

kategorie: léčivá

ČR

- početl lokalit: 2
- období: eneolit (2)

Svída byla zaznamenána na dvou lokalitách z období eneolitu. V Mohelnici se dochoval nezuhelnatělý makrozbytek ve studni, na lokalitě Dänemark byl zachován v zuhelnatělém stavu.

Pecky svídy obsahují velké množství oleje – využití plodů je známo z prostředí Alp. Olej ze svídy slouží například jako impregnace či do lamp (*Regnell 2012, Mattalia et al. 2013*).

Corylus avellana

líška obecná

doba květu: únor – duben

výskyt: lesní okraje, světlé lesy a křoviny

velikost semena/plodu: 17, 5 x 15, 8 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 15
- období: neolit (4), eneolit (3), doba bronzová (8)

Makrozbytky lísky obecné byly zaznamenány téměř na 20 % ze sledovaných lokalit (15 z 80). Ve většině případů se jedná o zuhelnatělé nálezy, pouze na lokalitách Mohelnice (vzorek ze studny z období neolitu) a Dänemark (silo) byly zaznamenány nezuhelnatělé oříšky. Tři vzorky, které obsahovaly hromadné nálezy lískových oříšků, pochází z hrobů. Vzorek z lokality Praha – Liboc je z kostrového hrobu kultury s lineární keramikou; zde bylo nalezeno 9 fragmentů lískových oříšků. Soubory fragmentů oříšků pochází také ze dvou žárových hrobů z Tuchoměřic (výzkum Tuchoměřice 1 a 2). V Kroměříži byl zaznamenán fragment lískového oříšku ve vzorku odebraného z prostředí pece (pravděpodobně se jedná o keramickou pec). Ostatní nálezy pochází ze sídlištních jam nebo blíže nespecifikovaných objektů.

Lískové oříšky se řadí do několika kategorií. Plod lísky obsahuje až 60 % oleje (*Jahodář 2009*). Sto gramů ořechů odpovídá zhruba 660 – 720 kcal (*Regnell 2012*). Primárně tedy slouží jako hodnotný zdroj energie. Matthioli upozorňuje na negativní účinky, které se mohou dostavit při nadměrné požívání oříšků nebo při konzumaci nezralých plodů. Vyzdvihuje však také jejich léčivé účinky při správné úpravě oříšků při léčbě kašle. Dále uvádí možnost zevního použití ve formě masti a lisování oleje z lískových ořechů využívaného k léčebným účelům (*Matthioli 1596*). V období krize je lokálně stále využívaná mouka z plodů k pečení chleba či přípravě kaší (*Redžić – Ferrier 2015*). V současnosti byla zaznamenána také konzumace listů a květenství v dobách nedostatku (tzv. famine food) na území Polska (*Łuczaj 2010*).

Daucus carota

mrkev obecná

doba květu: červen - srpen

výskyt: úhory, okraje komunikací, trávníky, rumišťe

velikost semena: 5, 8 x 4 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 5
- období: neolit (1), doba bronzová (4)

Mrkev obecná se dochovala většinou v zuhelnatělém stavu (konkrétně na lokalitách z doby bronzové Řepčín, Drahelčice, Šlapanice a Hulín 1). V případě lokality Řepčín vzorek pocházel z kostrového hrobu ze střední doby bronzové. Při stavbě OC Forum byl v jámě z kultury s lineární keramikou zachycen mineralizovaný makrozbytek.

Z rostliny se používá kořen, listy a mladé výhonky. Mrkev je kořenová zelenina, významné jsou i její léčivé vlastnosti. Kořen obsahuje karotenoidy (beta karoten), pektin a další sacharidy (*Jahodář 2009*). Rostlina napomáhá k dobrému trávení a Matthioli uvádí také použití listů a utlučených semen mrkve v tradiční medicíně (*Matthioli 1596*). Etnograficky bylo zaznamenáno přidávání listů a mladých výhonků do polévek například Polsku, ale také ve vesnicích na území Turecka (*Łuczaj 2010, Dogan et al. 2004*).

Digitaria sanguinalis

rosička krvavá

dobu květu: červenec - říjen

výskyt: písčité pole, úhory, zahrady

velikost semena: 1, 9 x 0, 8 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 3
- období: neolit (1), doba bronzová (2)

Rosička se dochovala v zuhelnatělém stavu na dvou lokalitách staršího pravěku. Při výzkumu polykulturní lokality v Kolíně byla zachycena semena ve vrstvách kultury s lineární keramikou a únětické kultury; další záznam pochází z kulturní vrstvy na lokalitě Kroměříž (Újezd u svatého Františka).

Semena rosičky krvavé mohou být rozemleta a následně použita jako obdoba mouky (*Šimková – Polesný 2015*).

Echinochloa crus-galli

ježatka kuří noha

dobu květu: červenec - říjen

výskyt: pole, zahrady, rumiště, bahnitě náplavy

velikost semena: 1, 7 x 1, 4 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 9

- období: neolit (2), doba bronzová (7)

Ježatka byla zaznamenána v zuhelnatělém stavu na neolitických sídlištích (v Příšovicích a při ZAV OC Forum) a na lokalitách z doby bronzové (na výzkumech Bavoryně, Blučina trať „Cezavy“, Blučina, Hulín 1, Medlov 2, Kolín, Kroměříž). V Kolíně byla zachycena na pohřebišti z únětické kultury, zajímavý je také její nález v Kroměříži (Újezd u sv. Františka), kde byla zachycena v kulturní vrstvě, sídlištní jámě, zásobní jámě a ve dvou pecích.

Semena ježatky kuří nohy mohou být rozemleta a používána jako alternativa mouky (*Šimková – Polesný 2015*).

Fallopia convolvulus

opletka obecná

doba květu: červenec - říjen

výskyt: pole, úhory, zahrady, podél komunikací, křoviny, rumiště

velikost semena: 3, 6 x 2, 7 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 56
- období: neolit (14), eneolit (8), doba bronzová (34)

Opletka byla zaznamenána na více než 60 % ze sledovaných lokalit (na 51 lokalitách). Častá je ve všech obdobích – neolitu, eneolitu i době bronzové. Jedná se o běžný plevel obilnin.

Běžně se opletka nepoužívá, ale v době nedostatku je možné její semena rozemlít na mouku (*Šimková – Polesný 2015*). Byla zaznamenána v obsazích žaludků pravěkých těl z bažin (*Behre 2008*).

Fragaria sp.

jahodník

ČR

- počet lokalit: 1
- období: neolit (1)

(viz *Fragaria vesca*)

Fragaria vesca**jahodník obecný**

doba květu: duben - září

výskyt: lesní paseky, lemy, světliny, křovinaté stráně, náspy, sutě

velikost semena: 1, 3 x 0, 9 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 3
- období: eneolit (1), doba bronzová (2)

Jahodník byl zaznamenán v mohelnické studně a na dvou sídlišťích doby bronzové. Nezuhelnatělý makrozbytek jahodníku byl nalezen ve studni v Mohelnici, vzorek byl datován do eneolitu. Další nálezy pochází ze sídlišť doby bronzové ve Šlapanicích (zuhelnatělý) a Baštách (nezuhelnatělé z výplně jámy).

Zuhelnatělé semeno jahodníku (*Fragaria sp.*) bylo nalezeno v sídlištní jámě neolitické kultury s vypíchanou keramikou na lokalitě Příšovice.

Z rostliny se sbírají plody a listy ke konzumaci či využití v tradiční medicíně. Plody zrají od května do srpna. Plody či listy jahodníku jsou běžnou součástí jídel i nápojů (*Bauš 1921*). Listy jsou bohaté na třísloviny a flavonoidy (*Jahodář 2009*). Jahodník má svíravé účinky, působí také mírně protizánětlivě a podporuje trávení (*Jaroš 1992*). K léčivým účelům se používají vnitřně (sušené i čerstvé; např. nálev z listů) i zevně (čerstvé listy jsou přikládány na rány, *Matthioli 1596, Bauš 1921*).

Galeopsis tetrahit**konopice polní**

doba květu: červenec - září

výskyt: prosvětlené lesy, příkopy, rumiště, pole

velikost semena: 3, 2 x 2, 5 mm

kategorie: léčivá

ČR

- počet lokalit: 3
- období: eneolit (1), doba bronzová (2)

V mohelnické studni bylo z období eneolitu zaznamenáno několik nezuhelnatěných semen konopice polní. Dále byla nalezena v zuhelnatělém stavu na dvou lokalitách z doby bronzové (Bavoryně 2 a Drahelčice).

V Polsku byly listy konopice (*Galeopsis sp.*) zaznamenány jako tzv. famine food (*Łuczaj 2010, Łuczaj – Szymański 2007*).

Chenopodium sp.

merlík

ČR

- počet lokalit: 32
- období: neolit (5), eneolit (5), doba bronzová (22)

Druhy merlíku (*Chenopodium sp.*, *Chenopodium album* nebo *Chenopodium hybridum*) byly zaznamenány na 72 % ze sledovaných lokalit (58 lokalit). Nejčastěji byl identifikován merlík bílý (*Chenopodium album*). Pouze v Mohelnici byl zachován nezuhebnatělý, jinak na všech lokalitách se vyskytuje pouze v zuhebnatělém stavu. Jedná se o hromadné i ojedinělé nálezy. Hromadné nálezy merlíku bílého (více než 100 semen v jednom vzorku) pochází z Mohelnické studny (1100 nezuhebnatělých semen), dále pak z lokalit Bavoryně 2 a Drahelčice. Hromadné nálezy zuhebnatělých semen merlíku (*Chenopodium sp.*) pochází také ze dvou sídlištních objektů na lokalitě Kroměříž (Újezd sv. Františka).

Merlík je častým plevelem polí a rumišť. Běžně se vyskytuje na místech obývaných lidmi. Také produkuje velké množství relativně odolných semen (přes 100 000 semen ročně, *Litynska-Zajac et al. 2008, 86*). Je tedy třeba očekávat jeho přítomnost v sídlištních objektech i z jiných důvodů (například v souvislosti s přirozenou vegetací v okolí sídliště či s procesem čistění obilnin). Nicméně pomocí etnografických studií můžeme připustit i jeho záměrné využití. Archeologicky se v Evropě vyskytlo několik případů, ze kterých je jasné, že merlík (konkrétně merlík bílý) sloužil také jako potravina (*Helbaek 1960*). Interpretace nálezů závisí na přístupu jednotlivých autorů – někteří se častěji přiklání k jeho záměrnému využití, jiní ho interpretují výhradně jako plevel.

Využit lze jeho semena či vegetativní části. Mladé výhonky a listy lze konzumovat jako salát. Semena jsou bohatá na škrob a při jejich rozemletí vzniká mouka vhodná například na pečení chleba. Z merlíku lze také získat červené barvivo (*Williams 1963, Alanko et al. 2015, 581, Šimková – Polesný 2015, Łuczaj 2010, Dogan et al. 2004*).

Chenopodium album

merlík bílý

dobu květu: červen - září

výskyt: ruderální stanoviště, pole

velikost semena: 1, 6 x 1, 5 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 64
- období: neolit (15), eneolit (12), doba bronzová (37)

(viz *Chenopodium sp.*)

Chenopodium hybridum

merlík zvrhlý

doba květu: červen – říjen

výskyt: rumiště, komposty, pole, zahrady, úhory

velikost semena: 1, 8 x 1, 6 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 32
- období: neolit (8), eneolit (2), doba bronzová (22)

(viz *Chenopodium sp.*)

Lapsana communis

kapustka obecná

doba květu: květen - září

výskyt: okraje cest, náspy, pole, zahrady, paseky

velikost semena: 4 x 1 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 4
- období: doba bronzová (4)

Zuhelnatělé makrozbytky kapustky byly zaznamenány na čtyřech lokalitách z doby bronzové (konkrétně na lokalitách Ostrov, Kroměříž – Újezd u sv. Františka, Drahelčice a Bavoryně).

Etnograficky byl zaznamenán sběr listů ke konzumaci (přidávají se například do polévek apod.; *Pieron 1999, Mattalia et al. 2013*).

Lathyrus tuberosus

hrachor hlíznatý

doba květu: květen - srpen

výskyt: polní plevel, suché úhory, cesty, náspy, příkopy

velikost semena: 4, 5 x 3, 4 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: doba bronzová (1)

Hrachor byl zaznamenán pouze na lokalitě Bavoryně 2 z doby bronzové, a to v zuhelnatělém stavu.

Ke konzumaci se sbírají sladké hlízy, které je možné jíst syrové (*Pawera et al. 2017, Šimková – Polesný 2015*) nebo listy (*Mattalieu et al. 2012*).

Malus/Pyrus

jabloň/hrušeň

ČR

- počet lokalit: 1
- období: neolit (1)

V objektu neolitické kultury s lineární keramikou na ZAV při stavbě OC Forum byl nalezen makrozbytek, který byl určen jako pozůstatek semena jabloně či hrušky.

Malus sylvestris/domestica

jabloň lesní/domácí

ČR

- počet lokalit: 1
- období: neolit (1)

(viz *Malus sylvestris*)

Malus sylvestris

jabloň lesní

doba květu: květen

výskyt: lužní lesy, dubohabrové a dubolipové háje, doubravy, křovinaté stráně

velikost semena: 7,8 x 4,4 mm

kategorie: jedlá, příp. léčivá

ČR

- počet lokalit: 2
- období: neolit (1), doba bronzová (1)

Planá jabloň byla v databázi zaznamenána na dvou lokalitách – na sídlišti v Březně u Loun byla zachycena ve formě otisku na keramické nádobě z období neolitu a v Drahelčicích se dochoval zuhelnatělý plod z doby bronzové. Dále byl v sídlištní jámě datované do neolitické kultury s lineární keramikou v Tachlovicích objeven zuhelnatělý makrozbytek patřící druhu *Malus sylvestris/domestica* (rozlišit od sebe oba druhy je mimořádně obtížné, Pokorný 2008). Podle odborné literatury je ale jasné, že v tomto případě jsou pouze údaje z databáze nekompletní – nezahrnují například nález zuhelnatělého fragmentu jablka (*Malus sylvestris/domestica*) z eneolitické lokality v Úholičkách (Pokorná – Dreslerová 2016). Malvice byla nalezena v obsahu keramické nádoby. Nález byl datován do rozmezí let 2900 – 2860 př. n. l. Fragment malvice byl objeven také v neolitickém objektu v Roztokách u Prahy, další nálezy z následujícího období eneolitu pochází z Hlinska u Lipníku a Mohelnice, kde byla nalezena čtyři semena jabloně. Z doby bronzové byly zaznamenány plody jabloně na lokalitě Polešovice. Zde bylo nalezeno sedmáct fragmentů malvic v zuhelnatělém stavu (Pokorný 2008).

Plody dozrávají od července do září a následně je možné je zpracovat a konzervovat po delší časové období. Jsou bohaté na pektiny a vlákninu (Jahodář 2009). Matthioli uvádí konzumaci kyselých jablek částečně k léčivým účelům, ale upozorňuje i na negativní účinky (špatně stravitelná, nadýmající apod.). Také uvádí možnosti zevního použití plodů i obkladů z jabloňového listí (Matthioli 1596). Plody mají svíravou chuť, obvykle jsou před konzumací upravovány například sušením, tato úprava byla pozorována i na archeologických nálezích (Pawera et al. 2017, Pokorný 2008).

Malva neglecta

sléz přehlížený

doba květu: červen - říjen

výskyt: ruderalní a pustá místa v obcích

velikost semena: 1, 6 x 1, 5 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: doba bronzová (1)

Na lokalitě Šlapanice z mladší doby bronzové byly zaznamenány dva zuhelnatělé makrozbytky slézu přehlíženého.

Sbírají se listy, nezralé plody či semena. Díky obsahu slizu se hodí například k léčbě nemocí dýchacích cest. Podobně účinky mají také další druhy, např. sléz lesní (*Jahodář 2009, Jaroš 1992*). Etnograficky byla zaznamenána také konzumace nezralých plodů a sběr listů do polévek (*Pawera et al. 2017, Łuczaj 2010*). Semena lze rozemlít a použít k nastavení chlebové mouky (*Łuczaj – Szymański 2007*).

Origanum vulgare

dobromysl obecná

doba květu: červen - září

výskyt: lesní okraje, výslunné stráně, paseky, zarůstající úhory

velikost semena: 0,9 x 0,7 mm

kategorie: jedlá, léčivá, technická

ČR

- počet lokalit: 1
- období: doba bronzová (1)

Na lokalitě Turnov – Maškovy zahrady byl zaznamenán nezuhelnatělý makrozbytek tohoto druhu z doby bronzové.

Z rostliny se sbírá nat', která nachází své využití v tradiční medicíně. Dobromysl obsahuje silice a poskytuje známé koření (*Jahodář 2009*). Používá se například k léčbě zažívacího ústrojí či zevně proti kožním infekcím. Nat' navíc poskytuje hnědočervené barvivo (*Jirásek - Starý 1989*).

Persicaria lapathifolia agg.

rdesno blešník

doba květu: červen - říjen

výskyt: obnažená dna rybníků, vodních toků a nádrží, plevel v polích, ruderalní stanoviště, podél komunikací

velikost semena: 3,2 x 2,5 mm

kategorie: léčivá, příp. jedlá

ČR

- počet lokalit: 18
- období: neolit (4), eneolit (3), doba bronzová (11)

Rdesno blešník bylo zaznamenáno na 20 % ze sledovaných lokalit (na 16 lokalitách). Je to plevelná rostlina rostoucí na polích i rumišťích, hojně se vyskytuje v blízkosti lidských sídlišť. Na lokalitách se semena dochovávají jak v zuhelnatělém, tak i nezuhelnatělém stavu v sídlištních objektech či kulturních vrstvách. Pouze na lokalitě Bezměrov bylo zaznamenáno semeno rdesna dochované v mineralizovaném stavu v kostrovém hrobě eneolitické kultury se šňůrovou keramikou.

Sbírá se nadzemní část rostliny od června do září. Bylina obsahuje třísloviny, kyselinu křemičitou a vitamin C. V tradiční medicíně se využívá jejího močopudného účinku (*Jaroš 1992*). Matthioli doporučuje listy této rostliny k vnějšímu užití ve formě obkladu (*Matthioli 1596*). Na území Polska byl zaznamenán sběr celých výhonků v dobách krize (jako tzv. famine food, *Łuczaj – Szymański 2007*). Díky obsahu kyseliny křemičité by bylo možné rostlinu zachytit také fytoolitovou analýzou.

Plantago lanceolata

jitrocel kopinatý

doba květu: květen - září

výskyt: travnaté porosty, meze, louky, pastviny, podél komunikací, rumišťe, skládky, pole

velikost semena: 3 x 1, 4 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 6
- období: doba bronzová (6)

Makrozbytky jitrocele se dochovaly v zuhelnatělém stavu na pěti lokalitách z doby bronzové (Hulín 1, Bavoryně 2, Drahelčice, Kroměříž – Újezd u sv. Františka a Turnov). V nezuhelnatělém stavu byl zachycen ve výplni keramické nádoby datované do mladší doby bronzové na lokalitě Přílepy.

Z rostliny se sbírají listy (od července do září). Obsahují sliz, flavonoidy, třísloviny a další látky. Používá se k léčbě horních cest dýchacích například ve formě čaje. V lidovém léčitelství se užívá i zevně – listy se přikládají na rány (*Jaroš 1992, Bauš 1921, Jahodář 2009*). Listy se také přidávají do polévek a salátů (*Łuczaj 2010, Pawera et al. 2017, Mattalia et al. 2013*)

Polygonum aviculare agg.

truskavec ptačí (rdesno ptačí)

doba květu: červen - říjen

výskyt: rumiště, zahrady, pole (okopaniny)

velikost semena: 3 x 1, 8 mm

kategorie: léčivá, příp. jedlá

ČR

- počet lokalit: 24
- období: neolit (3), eneolit (5), doba bronzová (16)

Semena truskavce se dochovala na více než čtvrtině ze sledovaných lokalit (na 21 lokalitách). Často se nachází semena jak v zuhelnatělém, tak i nezuhelnatělém stavu. Pouze na lokalitě Bavoryně 2 bylo zachyceno mineralizované semeno truskavce. V Mohelnici a Chabrech byl zaznamenán větší počet semen ve vzorcích (v Mohelnici 38 nezuhelnatělých semen, v Chabrech 10 semen v zuhelnatělém stavu).

Z truskavce se sbírá nadzemní část ke konzumaci či kvůli léčivým účinkům. Rostlina obsahuje třísloviny a kyselinu křemičitou (*Jahodář 2009*). K využití v tradiční medicíně se od června do září sbírá nadzemní kvetoucí část. Užívá se k léčbě horních cest dýchacích nebo nemocí močových cest (*Jaroš 1992*). Matthioli uvádí vnitřní i vnější užití rostliny, například k léčbě zánětů, výtoků apod. (*Matthioli 1596*). Etnograficky byl také na území Polska zaznamenán sběr listů ke konzumaci (*Łuczaj – Szymański 2007*). Díky obsahu kyseliny křemičité by bylo možné rostlinu zachytit také fytochemickou analýzou.

Prunus fruticosa

třešeň křovitá

dobu květu: duben - květen

výskyt: výslunné stráně, teplé meze, úvozy, lesní pláště

velikost semena: 7,5 x 7,5 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: neolit (1)

V databázi je zaznamenán pouze jediný nález zuhelnatělého makrozbytku třešně křovité, a to z kulturní vrstvy datované do lengyelské kultury na lokalitě Těšetice-Kyjovice „Sutny“.

(využití viz *Prunus sp.*)

Prunus spinosa**trnka obecná**

doba květu: březen - květen

výskyt: meze, křovinaté svahy, lesní pláště, sutě, stráně

velikost pecky: 8, 5 x 6 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 4
- období: doba bronzová (4)

Trnka se dochovala v zuhelnatělém stavu na čtyřech lokalitách z doby bronzové (Hulín 1, Drahelčice, Kroměříž a Bavoryně 2). Na lokalitě Kroměříž – Újezd u sv. Františka byly nalezeny makrozbytky v kúlové jámě a peci. Na lokalitě Bavoryně 2 bylo zaznamenáno větší množství zuhelnatělých plodů (v jednom vzorku 5 fragmentů) a ve dvou případech se zde dochovalo oplodí (zuhelnatělé a mineralizované).

Z rostliny se sbírají květy a plody ke konzumaci či kvůli léčivým účinkům. Vegetativní části obsahují flavonoidy, plody jsou bohaté na vitamin C. Květy se sbírají od března do dubna, plody dozrávají v září až říjnu (Jaroš 1992, Jahodář 2009). Plody se konzumují syrové či po úpravě, lze je také konzervovat a uchovat po delší dobu. Matthioli doporučuje konzumaci trnek až po změknutí mrazem. V lidovém léčitelství se využívalo listů, květů i plodů trnky (Matthioli 1596).

Prunus sp.**slivoň, střemcha, višně, třešeň**

ČR

- počet lokalit: 3
- období: eneolit (1), doba bronzová (2)

V databázi byly blíže identifikovány z tohoto rodu pouze třešeň křovitá (*P. fruticosa*) a trnka obecná (*P. spinosa*). Na dalších lokalitách byly zachyceny makrozbytky patřící rodu *Prunus*, ale blíže nerozeznatelné. Na lokalitách ze staršího pravěku z prostředí Evropy se často nachází makrozbytky trnky obecné (*P. spinosa*), třešně ptačí (*P. avium*) i třešně křovité (*P. fruticosa*). Třešeň ptačí (*P. avium*) nebyla v databázi na našem území ve sledovaném období zachycena.

Makrozbytky byly zaznamenány v zuhelnatělém stavu na žárovém pohřebišti kultury knovízské na lokalitě Tuchoměřice 1 a 2 a v sídlištním objektu kultury se zvoncovitými poháry na lokalitě Holubice.

Stromy a keře patřící k tomuto rodu produkují jedlé plody, které je možno sbírat v letních či podzimních měsících. Konzumují se syrové nebo po úpravě, přidávají se například do ovocných polévek, kompotů apod. (*Šimková – Polesný 2015, Łuczaj 2010*).

Quercus sp.

dub

velikost plodu (přibližně): 23 x 12 mm

kategorie: jedlá, léčivá, technická

ČR

- počet lokalit: 11
- období: neolit (1), eneolit (3), doba bronzová (7)

Z Mohelnice pochází zuhelnatělý plod z neolitické a dva nezuhelnatělé plody z eneolitické vrstvy studny. Navíc bylo ve vzorku z období eneolitu zaznamenáno šest nezuhelnatělých pupenů. Z období eneolitu byl zaznamenán ještě v silu na lokalitě Dänemark a zuhelnatělá pleva v kulturní vrstvě při mikrosondáži na lokalitě Vlkov. Zuhelnatělé makrozbytky z doby bronzové byly zachyceny v objektech na lokalitách Blučina, Podražice, Tuchoměřice a Závist; nezuhelnatělé v kulturní vrstvě sídliště v Lovosicích (8. května). V Tuchoměřicích byl zaznamenán zuhelnatělý makrozbytek také v žárovém hrobě.

Hmotné prameny dokládají častý sběr žaludů už během paleolitu a mezolitu a jejich sběr pokračoval i během dalších období. O jejich spotřebě ke konzumaci informují písemné prameny od starověku. V určitých oblastech byly pokrmy z žaludů běžné, později se však staly pouze jídlem chudých či stravou, ke které se lidé uchylují v dobách nouze (*Vencl 1986, 1996*). Jejich využití je zaznamenáváno i v moderní době (*Šimková – Polesný 2015, Łuczaj 2010*). Je pravděpodobné, že míra využití tohoto zdroje souvisela s přírodními i ekonomickými podmínkami – člověk neovlivňuje plodnost dubů, proto se na tento zdroj nemůže spolehnout (*Vencl 1996*). Nicméně z etnografických studií vyplývá, že žaludy slouží častěji jen jako tzv. famine food (*Łuczaj – Szymański 2007*).

Žaludy mohou být krmivem pro zvířata, případně součástí i lidské stravy (známa je například žaludová mouka). Jejich výhodou je možnost skladování po dlouhou dobu, nicméně jejich sběr a úprava (sušení, loupání, vaření nebo pražení) je poměrně pracná a časově náročná (*Vencl 1996*). Žaludy mají vysokou nutriční hodnotu, obsahují také vitamíny a

proteiny. Kvůli vysokému obsahu kyseliny taninové mají hořkou chuť, kterou však lze odstranit správnou úpravou (Šálková *et al.* 2011).

Matthioli i další herbáře uvádí využití kůry, listů, duběnek a žaludů v lidovém léčitelství, a to k vnitřnímu i zevnímu použití. Kvůli léčivým účinkům se využívá kůra a duběnky, které obsahují trísloviny a další látky. Díky tomu působí svíravě a napomáhají hojení. Používají se například ve formě odvarů (Matthioli 1596, Jaroš 1992).

Raphanus raphanistrum

ředkev ohnice

doba květu: květen - září

výskyt: pole, zahrady, méně na ruderalních stanovištích

velikost semena: 2, 9 x 2 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 2
- období: neolit (1), eneolit (1)

Ředkev byla zaznamenána pouze v nezuhebnatělém stavu, a to v sídlištní jámě na neolitické lokalitě Loučka a v mohelnické studni, kde byl zaznamenán zub její tobolky.

Etnograficky byl na území Čech a Polska zachycen sběr listů následně přidávaných například do polévek nebo salátů (Šimková – Polesný 2015, Łuczaj – Szymański 2007)

Rosa sp.

růže

doba květu (pro *Rosa canina*): květen – červenec

výskyt (pro *Rosa canina*): lesy a jejich okraje, houštiny, meze, podél cest, skaliska, pastviny, břehy

velikost semena (pro *Rosa canina*): 4,8 x 3,1 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 6
- období: neolit (1), eneolit (1), doba bronzová (4)

Růže byla zaznamenána na šesti lokalitách. Pouze v mohelnické studni bylo objeveno nezuhebnaté semeno a dva trny. Na ostatních lokalitách byla zachována v zuhebnatělém

stavu (z eneolitu na lokalitě Danemark a z doby bronzové v Bavorsyni 2, Drahelčicích, Hulíně 1 a Medlově 2).

Růže a její plody najdou uplatnění ve stravě i v tradiční medicíně. Sbíranými částmi jsou květy či plody (šípky). Plody růže šípkové jsou bohaté na vitamin C, dále obsahují vitaminy A, B1 a B2, cukry, třísloviny, karotenoidy, flavonoidy a další účinné látky (*Jahodář 2009, Jaroš 1992*). Plody se sbírají na podzim (září-říjen), kdežto květ na počátku léta (květen – červen). Lze je konzumovat čerstvé nebo je upravit například sušením (*Pawera et al. 2017*). V lidové medicíně se používá například k léčbě nachlazení (*Jaroš 1992*). Matthioli uvádí využití semen, květů i poupat růže pro výrobu šťáv, sirupů, růžové vody a dalších produktů (*Matthioli 1596*).

Rubus caesius

ostružiník ježiník

doba květu: květen - červenec

výskyt: okraje cest a silnic, lesní okraje a křoviny, meze, úhory, prosvětlené lužní lesy, rumišťe

velikost semena: 4 x 2, 5 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 2
- období: eneolit (1), doba bronzová (1)

Ostružiník ježiník byl zaznamenán na dvou lokalitách. Na lokalitě Bavorsyně 2 bylo objeveno zuhelnatělé oplodí v objektu z doby bronzové a druhý záznam pochází z lokality Tuchoměřice, kde bylo zachyceno nezuhelnatělé semeno v sídlištním objektu pravděpodobně z období eneolitu.

(využití viz *Rubus fruticosus* aggr.)

Rubus fruticosus aggr.

ostružiník křovitý

doba květu: květen - červenec

výskyt: okraje cest a silnic, lesní okraje a křoviny, meze, úhory, prosvětlené lužní lesy, rumišťe

velikost semena: 3 x 2 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 4
- období: eneolit (1), doba bronzová (3)

V mohelnické studni byla zachycena čtyři nezuheľnatělá semena ostružiníku z období eneolitu. Další nálezy pochází ze sídlišť z doby bronzové – na lokalitě Bašty a Maškov byly zachyceny v nezuheľnatělém stavu a na sídlišti lužické kultury Maškov byl nalezen jeden zuheľnatělý makrozbytek.

Ostružiníky (*R. fruticosus*, *R. caesius* a *R. idaeus*) lze zařadit minimálně do dvou kategorií – mezi léčivé rostliny a jedlé. Sbírají se listy a plody. Sběr listů spadá do období od časného léta do října (*Jaroš 1992*). Jsou bohaté na třísloviny, flavonoidy, vitamin C, kyselinu askorbovou a další látky (*Jahodář 2009*, *Jaroš 1992*). V lidovém léčitelství se používají pro protiprůjmové účinky a ke zlepšení zažívání nejčastěji ve formě čaje a odvarů (*Jaroš 1992*, *Jirásek 1989*). Plody maliníku dozrávají v červenci, ostružiníku o něco později (v srpnu). Souplodí peckoviček obsahuje kyseliny citronovou, jablečnou a askorbovou, dále cukry, barviva a další (*Bauš 1921*, *Jahodář 2009*). Současné etnografické studie zaznamenávají konzumaci plodů v syrovém stavu či upravené (například v marmeládách, kompotech apod.), listy se dávají do čajů (*Pawera et al. 2017*).

Rubus idaeus

ostružiník maliník

doba květu: květen - říjen

výskyt: prosvětlené lesy, lesní okraje a průseky, paseky, břehy potoků

velikost semena: 2, 8 x 1, 6 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 7
- období: neolit (1), eneolit (2), doba bronzová (4)

Ostružiník maliník byl zachycen v nezuheľnatělém stavu na šesti lokalitách; v kulturní vrstvě z kultury s lineární keramikou při ZAV OC Forum, na dvou lokalitách z období eneolitu – v mohelnické studni (3 ks) a v silu na lokalitě Danemark (2 ks), a také na čtyřech lokalitách doby bronzové (Bašty, Maškov, Bavoryně a Turnov). Na lokalitě Bavoryně bylo objeveno zuheľnatělé oplodí maliníku.

(využití viz *Rubus fruticosus* aggr.)

Rumex sp.

šťovík

ČR

- počet lokalit: 8
- období: neolit (2), eneolit (1), doba bronzová (5)

Šťovík byl zaznamenán v nezuheľnatěľém stavu v sídlišťní jámě na lokalitě Loučka z období neolitu a v mohelnické studni z období neolitu i eneolitu. Dále byl objeven na pětí lokalitách z doby bronzové (Kroměříž – Újezd u sv. Františka, Medlov 2, Lovosice – 8. května, Přílepy a Hostivice – Palouky), kromě výzkumu Lovosice – 8. května se všechny nálezy dochovaly v zuheľnatěľém stavu.

Šťovík lze zařadit do kategorie jedľých a léčivých rostlin. Sbírají se především listy, případně lodyhy a semena. Matthioli uvádí použití listů šťovíku ke konzumaci, ale také v tradiční medicíně; napomáhá léčbě zažívacích problémů. Dále zmiňuje využití syrového kořene k zevnímu použití ve formě mazání k urychlení léčby ran či odvar z kořene k odstranění bolesti zubů a další použití (*Matthioli 1596*). Současné etnografické studie zaznamenaly konzumaci syrových listů, případně také lodyh a využití mouky ze semen šťovíků při nedostatku běžných surovin (*Pawera et al. 2017, Šimková, K. – Polesný, Z. 2015, Łuczaj – Szymański 2007*).

Rumex acetosa

šťovík kyselý

doba květu: květen - červen

výskyt: louky, pastviny

velikost semena: 2 x 1,2 mm

kategorie: léčivá, jedľá

ČR

- počet lokalit: 2
- období: neolit (1), doba bronzová (1)

Šťovík kyselý byl zachycen na dvou lokalitách. Z období neolitu se dochoval v nezuheľnatěľém stavu ve studni v Mohelnici. Druhý záznam pochází z výzkumu Kroměříž – Újezd u sv. Františka, kde se dochoval zuheľnatěľý v peci datované do období popelnicových polí.

(využití viz *Rumex sp.*)

Rumex acetosella

šťovík menší

dobu květu: květen - červenec

výskyt: úhory, pastviny, kamenité stráně

velikost semena: 1, 2 x 0, 9 mm

kategorie: léčivá, jedlá

ČR

- počet lokalit: 5
- období: neolit (1), doba bronzová (4)

Šťovík menší se dochoval na pěti lokalitách. Během ZAV při stavbě OC Forum v Ústí nad Labem byl zachycen v zuhelnatělém stavu ve výplni sídlištní jámy z kultury s lineární keramikou. Ostatní lokality byly datovány do doby bronzové (Hulín 1, Chabry, Soběstice a Beřkovic; ve většině případů se dochoval v sídlištních objektech v zuhelnatělém stavu, pouze v Beřkovicích byl nalezen nezuhelnatělý makrozbytek).

(využití viz *Rumex sp.*)

Rumex crispus

šťovík kadeřavý

dobu květu: červen - srpen

výskyt: vlhké louky, pastviny, rumišťe, kultury pícnic, úhory

velikost semena: 2, 5 x 1, 6 mm

kategorie: léčivá, jedlá

ČR

- počet lokalit: 5
- období: doba bronzová (5)

Šťovík kadeřavý se dochoval na pěti lokalitách datovaných do doby bronzové. Na sídlištních byl zachycen v zuhelnatělém stavu (lokality Šlapanice, Bavoryně 2, Hulín 1, Praha-Bubeneč). Dále byl objeven v hrobových jámách; zuhelnatělý na lokalitě Hulín 1 a v Kněžívce v nezuhelnatělém stavu.

(využití viz *Rumex sp.*)

Sambucus sp.

bezovité

kategorie: léčivá, jedlá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: eneolit (1)

Na eneolitické lokalitě Holubice (kultura se zvoncovitými poháry) byly zaznamenány zuhelnatělé makrozbytky v sídlištním objektu.

(využití viz *Sambucus nigra* a *Sambucus ebulus*)

Sambucus ebulus

bez chebdí

doba květu: červen - červenec

výskyt: lesní lemy, křovinaté stráně, rumiště, podél komunikací

velikost semena: 2, 9 x 1, 9 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 18
- období: neolit (1), eneolit (5), doba bronzová (12)

Bez chebdí byl zaznamenán na 22 % ze sledovaných lokalit (22 lokalit). V nezuhelnatělém stavu se dochoval pouze ve studni v Mohelnici (eneolit), jinak jsou na všech lokalitách makrozbytky zuhelnatělé. Kromě sídlištních objektů byl zachycen také v peci na lokalitě Kroměříž – Újezd u sv. Františka a v hrobech na lokalitách Nemilany (eneolit) a Vrchoslavice (doba bronzová).

V tradiční medicíně se dříve využíval kořen rostliny, nicméně dnes je bez chebdí považován za jedovatý druh (*Jahodář 2009*). I na dalších evropských lokalitách byl tento druh zaznamenán a uvažuje se o jeho záměrném využití.

Sambucus nigra

bez černý

doba květu: červen - červenec

výskyt: lesy, ruderalizované lesní pláště, křovinaté stráně a meze, podél komunikací, rumiště

velikost semena: 3, 4 x 1, 6 mm

kategorie: léčivá, jedlá

ČR

- počet lokalit: 18
- období: neolit (2), eneolit (2), doba bronzová (14)

Bez černý byl zaznamenán na 22 % ze sledovaných lokalit (22 lokalit). Většinou se jedná o jednotlivé nálezy zuhelnatělých i nezuhelnatělých makrozbytků v sídlištních objektech. V Mohelnici bylo objeveno sedm nezuhelnatělých makrozbytků z období eneolitu. Další zajímavý nálezy pochází z pece na lokalitě Kroměříž – Újezd u sv. Františka, a z hrobů na lokalitách Tuchoměřice 2 a Vrchoslavice 2, kde se dochoval v zuhelnatělém stavu.

Bez černý je v lidovém léčitelství známá rostlina. Sbírá se květ (od května do června), který obsahuje například flavonoidy a další účinné látky. Sbírají se také plody (do srpna do září) jsou blahé na vitamin C, cukry aj. (*Jahodář 2009, Jaroš 1992*). Rostlina má potopudné, močopudné a projímavé účinky, také ji lze použít při léčbě nachlazení (*Jaroš 1992, Jirásek - Starý 1989*). Etnografické studie zaznamenaly konzumaci syrových i upravených plodů a květenství (např. v sirupech, omáčkách, čajích apod.), místně také využití semen kvůli obsahu oleje (*Pawera et al. 2017, Šimková – Polesný 2015*).

Schoenoplectus lacustris

skřípinec jezerní

dobu květu: červen - říjen

výskyt: břehy stojatých a pomalu tekoucích vod

velikost semena: 3, 2 x 2, 2 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 3
- období: neolit (2), doba bronzová (1)

Rostlina byla zaznamenána v zuhelnatělém stavu při ZAV OC Forum a v Bavorsyni.

Mletá semena této rostliny lze použít jako obdoby mouky (*Kirleis-Kloof 2011*).

Solanum nigrum

lilek černý

dobu květu: červen - říjen

výskyt: komposty, zahrady, skládky

velikost semena: 2, 2 x 1, 5 mm

kategorie: léčivá, jedlá

ČR

- počet lokalit: 17
- období: neolit (6), doba bronzová (11)

Lilek byl zaznamenán na sedmnácti lokalitách z neolitu a doby bronzové. Pouze v mohelnické studni a Kněživce se dochovaly nezuheľnatěľé makrozbytky. Na ostatních lokalitách byl zaznamenán v zuheľnatěľém stavu v sídlišťních objektech či kulturních vrstvách.

Rostlina je mírně jedovatá, nicméně i tak se využívá ke konzumaci a kvůli léčivým účinkům (*Jahodář 2009*). Matthioli uvádí zevní použití – příkládání listů například tlumí bolesti hlavy (*Matthioli 1596*). Etnografické studie v Turecku zaznamenaly konzumaci listů a kořenů této rostliny (*Dogan et al. 2004*).

Spargula arvensis

kolenec roľní

doba květu: květen - říjen

výskyt: pole, úhory, rumiště

velikost semena: 1, 2 x 1, 4 mm

kategorie: jedlá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: neolit (1)

Zuheľnatěľý makrozbytek kolence roľního byl zaznamenán během ZAV při stavbě OC Forum.

Pozůstatky této rostliny byly zachyceny v žaludcích pravěkých těľ konzervovaných v bažinách (*Behre 2008*).

Stellaria media

ptačinec prostřední

doba květu: březen - listopad

výskyt: pole, zahrady, úhory, rumiště, navážky zeminy, komposty

velikost semena: 1, 3 x 1, 2 mm

kategorie: jedlá, léčivá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: doba bronzová (1)

Ptačinec byl zaznamenán v Drahelčicích. Dochoval se v zuhelnatělém stavu.

Etnograficky byl zaznamenán sběr listů a nadzemních částí za účelem konzumace. Nadzemní části mají močopudné účinky a obsahují vitaminy (Šimková – Polesný 2015, Łuczaj 2010)

Taraxacum sp.

pampeliška

doba květu (pro *Taraxacum officinale*): duben - srpen

výskyt (pro *Taraxacum officinale*): travnaté plochy, pole, meze, zahrady, parky, pastviny, rumiště

velikost semena (pro *Taraxacum officinale*): 4, 6 x 1, 1 mm

kategorie: léčivá, jedlá

ČR

- počet lokalit: 5
- období: neolit (1), doba bronzová (4)

Pampeliška byla identifikována na pěti lokalitách (Bdeněves 2 a 3, Beřkovice, Hostivice a Chotěšov) v nezuhelnatělém stavu.

Smetanka lékařská je známá léčivá rostlina. Sbírají se kořeny od srpna do října, již od května také nař i listy (Jaroš 1992, Jahodář 2009). Rostlina obsahuje třísloviny, sliz, pryskyřici, inulin, některé části také vitamin C a B2, karotenoidy a další účinné látky. Podporuje trávení, používá se při léčbě zánětů žlučníku a střev, proti nechutenství i v dalších případech (Jaroš 1992, Jirásek 1989). Byla zaznamenána také konzumace čerstvých listů v salátech a příprava sirupů či nápojů z květů (Pawera et al. 2017, Šimková – Polesný 2015, Łuczaj 2010).

Urtica dioica

kopřiva dvoudomá

doba květu: červen - říjen

výskyt: lužní lesy, akátiny, okraje komunikací a vodních toků, rumiště

velikost semena: 1, 3 x 0, 9 mm

kategorie: jedlá, léčivá, technická

ČR

- počet lokalit: 7
- období: neolit (2), doba bronzová (5)

Kopřiva byla zachycena na lokalitách z období neolitu (výzkum OC Forum) a z doby bronzové (Šlapanice, Bašty, Bavoryně, Maškov a Praha-Bubeneč). Dochovala se převážně v zuhelnatělém stavu (pouze na lokalitě Bašty a Maškov byl objeven nezuhelnatělý makrozbytek).

Kopřiva nachází mnohá uplatnění v každodenním životě – spadá do kategorií jedlých, léčivých i technických rostlin. Nicméně je to i rostlina vyskytující se často v okolí lidských sídlišť bez přičinění člověka. Obsahuje například kyselinu mravenčí, vitaminy B a C, třísloviny, fytoncidy a další látky (*Jahodář 2009, Jaroš 1992*). Sbírají se listy od května do září. V lidovém léčitelství se používá při onemocnění močových cest nebo zevně kvůli dezinfekčním účinkům k podpoře hojení ran či popálenin (*Jaroš 1992*). Kromě toho se listy a mladé výhonky přidávají také do jídel a čajů (*Pawera et al. 2017, Šimková – Polesný 2015*). Uplatnění najde i v textilní produkci – archeologické nálezy dokládají její využití i v textilní výrobě, kořeny poskytují žluté barvivo (*Guarrera 2006*).

Veronica sp.

rozrazil

doba květu (pro *Veronica officinalis*): červen – srpen

výskyt (pro *Veronica officinalis*): vřesoviště, trávníky, paseky, louky, písčiny, les

velikost semena (pro *Veronica officinalis*): 1 x 0,8 m

kategorie: léčivá

ČR

- počet lokalit: 1
- období: doba bronzová (1)

Rozrazil se dochoval v zuhelnatělém stavu v silu na lokalitě Bdeněves.

Nať rozrazilu lékařského obsahuje třísloviny, kyselinu askorbovou a další látky (*Jahodář, Jaroš 1992*). Sbírá se od června do srpna a v lidovém léčitelství se používá například k usnadnění vykašlávání (*Jaroš 1992*).

Viburnum opulus

kalina obecná

doba květu: květen - červen

výskyt: pobřežní křoviny, listnaté lesy, lužní lesy, vlhčí křovinaté stráně

velikost semena: 7, 4 x 6, 2 mm

kategorie: léčivá, jedlá

ČR

- počet lokalit: 2
- období: neolit (1), eneolit (1)

Kalina byla zachycena v zuhelnatělém stavu na lokalitě Hulín 1 a v nezuhelnatělém stavu ve studni v Mohelnici.

Z rostliny lze sbírat plody (od října do listopadu) k následné úpravě a konzumaci (*Luczaj 2010*). V tradiční medicíně se využívá také kůra (*Jahodář 2009*).

Viola arvensis

violka rolní

doba květu: duben - září

výskyt: pole, rumiště, okraje cest, antropogenní stanoviště

velikost semena: 1, 9 x 1 mm

kategorie: léčivá, jedlá

ČR

- počet lokalit: 2
- období: eneolit (1), doba bronzová (1)

Violka byla zachycena na výzkumu v Přešticích a Dänemarku.

Z rostliny se sbírají listy a květy. Viola obsahuje flavonoidy, trísloviny a další látky (*Jahodář 2009*). Etnograficky byl zaznamenán sběr a konzumace listů a květů (*Šimková – Polesný 2015, Luczaj 2010*). Matthioli uvádí její využití v tradiční medicíně, například proti horkosti či ve formě obkladu k utlumení bolesti očí (*Matthioli 1596*).

KATALOG LOKALIT

Mohelnice (Šumperk)

EO-MOHEL

Období: neolit, eneolit, doba bronzová

Počet druhů: 10 (neolit) + 15 (eneolit) + 2 (doba bronzová)

Archeobotanik: Opravil, E.

Na lokalitě bylo zaznamenáno velké množství rostlinných makrozbytků. Objekty identifikované jako studny jsou bohaté na nezuhebnatělý rostlinný materiál, další druhy byly zachyceny také v zásobnicích a sídlištních objektech. Na lokalitě byly zaznamenány zemědělské aktivity a předpokládá se také sběr planých rostlin (*Opravil 1979*).

Ve studních se dochovala semena, plody, dřevo, borka aj. Ze sbíraných druhů byla v zásobnicích i studni zachycena semena jabloně a fragmenty lískových oříšku. Mezi další sbírané plody mohou patřit plody třešně ptačí, jahodníku, maliníku, ostružiníku a trnky, případě další druhy, například šípky, chmelové šištice, střemcha, bez černý a bez chebdí, ptačí zob a svída (*Opravil 1979*).

Z období neolitu byly na lokalitě zaznamenány lískové oříšky (*Corylus avellana*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Ch. hybridum*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare* agg.), dub (*Quercus* sp.), růže (*Rosa* sp.), šťovíky (*Rumex acetosa*, *Rumex* sp.) a lilek černý (*Solanum nigrum*). Z eneolitu lopuch (*Arctium* sp.), habr (*Carpinus betulus*), svída krvavá (*Cornus sanguinea*), jahodník obecný (*Fragaria vesca*), konopice polní (*Galeopsis tetrahit*), merlík bílý (*Chenopodium album*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare* agg.), dub (*Quercus* sp.), ředkve ohnice (*Raphanus raphanistrum*), ostružiník křovitý (*Rubus fruticosus* agg.), ostružiník maliník (*Rubus idaeus*), šťovík (*Rumex* sp.), bez chebdí (*Sambucus ebulus*), bez černý (*Sambucus nigra*) a kalina obecná (*Viburnum opulus*). A z doby bronzové druhy merlíku (*Chenopodium album*, *Chenopodium* sp.)

Archeologický výzkum proběhl r. 1972 pod vedením dr. Tichého.

Šlapanice (Brno-venkov)

FK-SLAPA

Období: doba bronzová

Počet druhů: 10

Archeobotanik: Kühn, F.

Ve Šlapanicích byla zkoumána polykulturní lokalita (starší a mladší doba bronzová, doba halštatská, raný a vrcholný středověk a novověk). Vzorke pochází z areálu sídliště.

Na lokalitě bylo zaznamenáno deset ze sledovaných druhů. Zachyceny byly druhy sveřepů (*Bromus arvensis*, *B. secalinus*), líska obecná (*Corylus avellana*), mrkev obecná (*Daucus carota*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), jahodník obecná (*Fragaria vesca*), sléz přehlížený (*Malva neglecta*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), šťovík kadeřavý (*Rumex crispus*) a kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*). Všechny makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Výzkum proběhl r. 1975, vedl jej S. Stuchlík.

Bašty, Hotel Padowetz (Brno-město)

PK-BASTY

Období: doba bronzová

Počet druhů: 5

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě Bašty v Brně bylo zaznamenáno osídlení z doby bronzové a raného a vrcholného středověku. Vzorke pochází ze dvou sídlištních jam.

Zachyceno bylo 5 druhů. Identifikován byl jahodník obecný (*Fragaria vesca*), merlík bílý (*Chenopodium album*), ostružiník křovitý (*Rubus fruticosus agg.*), ostružiník maliník (*Rubus idaeus*) a kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*). Všechny makrozbytky se dochovaly v nezuhelnatělém stavu.

Nález jahodníku je unikátní (v databázi je tento druh pouze třikrát), stejně tak zaznamenané ostružiníky a kopřiva nejsou zcela běžné.

Výzkum probíhal v roce 2008 při stavbě hotelu Padowetz.

Bavoryně (Beroun)

PK-BAVOR2

Období: doba bronzová

Počet druhů: 24

Archeobotanik: Kočár, P.

V Bavoryni bylo zkoumáno osídlení z doby bronzové.

Na lokalitě bylo zaznamenáno značné množství ze sledovaných druhů. Byly zachyceny druhy sveřepů (*Bromus arvensis*, *Bromus secalinus*, *Bromus sterilis*, *Bromus sp.*), ježatka (*Echinochloa crus-galli*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), konopice polní

(*Galeopsis tetrahit*), druhy merlíků (*Chenopodium sp.*, *Ch. album*, *Ch. hybridum*), kapustka obecná (*Lapsana communis*), hrachor hlíznatý (*Lathyrus tuberosus*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia agg.*), jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), trnka obecná (*Prunus spinosa*), růže (*Rosa sp.*), ostružiník ježiník (*Rubus caesius*), ostružiník maliník (*Rubus idaeus*), šťovík kadeřavý (*Rumex crispus*), bez černý (*Sambucus nigra*), skřipinec jezerní (*Schoenoplectus lacustris*), lilek černý (*Solanum nigrum*) a kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*). Většina nálezů se dochovala v zuhelnatělém stavu, pouze výjimečně v mineralizovaném (*Prunus spinosa*, *Fallopia convolvulus* a *Polygonum aviculare agg.*).

Některé druhy patří k běžně nalézaným plevelným rostlinám (např. sveřep, merlík, opletka). Na lokalitě byly zachyceny i druhy s jedlými plody, které bývají často interpretovány jako sbírané (např. ostružiník, maliník, trnka). Další rostliny jsou opakovaně nacházené (např. truskavec, jitrocel, rdesno) i poměrně vzácné (například nález hrachoru je unikátní), nicméně z nálezové situace nelze s jistotou určit, že byly záměrně sbírané.

Výzkum proběhl r. 2009 pod vedením D. Stolze.

Bezměrov (Kroměříž)

PK-BEZMERO

Období: eneolit

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě bylo objeveno kostrové pohřebiště z období eneolitické kultury se šňůrovou keramikou. Vzorky pochází z hrobových jam.

Zachyceny byly 2 druhy. Jsou to druhy opletka obecná (*Fallopia convolvulus*) a rdesno ptačí (*Persicaria lapathifolia agg.*). Makrozbytky se dochovaly v mineralizovaném stavu.

Záchranný výzkum proběhl při výstavbě dálnice D1 (úsek Vyškov-Kroměříž) v letech 2005-2006 pod vedením A. Tajera z AC Olomouc.

Blučina trať „Cezavy“ (Brno)

PK-BLUTRA (+BLUCI2)

Období: doba bronzová

Počet druhů: 9

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě Blučina trať „Cezavy“ u Brna bylo zkoumáno osídlení z doby bronzové z horizontu velatické fáze kultury středodunajských popelnicových polí.

Zaznamenány byly makrozbytky sveřepů (*Bromus secalinus*, *Bromus arvensis*, *Bromus sterilis*), ježatky (*Echinochloa crus-galli*), opletky obecné (*Fallopia convolvulus*), merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*) a dubu (*Quercus sp.*). Všechny makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Většina druhů se běžně vyskytuje na lokalitách staršího pravěku – jsou to časté plevelné druhy (sveřepy, merlíky, také opletka a ježatka). Mezi makrozbytky výrazně převládal sveřep rolní (*Bromus arvensis*). Dále zde bylo nalezeno množství zuhelnatělých obilovin. Z dochovaných makrozbytků je významný z hlediska sbíraných druhů nález tří polovin větších žaludů, u kterých se předpokládá využití člověkem jako potravina či jako krmivo pro chovaná zvířata (Salaš *et al.* 2012).

Archeologický výzkum probíhal v letech 1983-1985 pod vedením M. Salaše.

Rokycanská-Cvokařská (Plzeň)

PK-CVOKAR

Období: doba bronzová

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě bylo zkoumáno sídliště z mladší doby bronzové.

Byl zde zaznamenán pouze jeden ze sledovaných druhů: merlík bílý (*Chenopodium album*). Zachoval se v zuhelnatělém stavu.

Záchranný archeologický výzkum proběhl v roce 2003 při stavbě obchodního centra INTERSPAR pod vedením R. Širokého a D. Mertla.

Drahelčice (Praha-západ)

PK-DRAHEL

Období: doba bronzová

Počet druhů: 20

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě bylo zkoumáno sídliště a pohřebiště kultury knovízské z doby bronzové.

Bylo zaznamenáno 20 ze sledovaných druhů; druhy sveřepů (*Bromus arvensis*, *B. secalinus*, *B. sterilis*, *Bromus sp.*), mrkev obecná (*Daucus carota*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), konopice polní (*Galeopsis tetrahit*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Ch.*

hybridum, *Chenopodium sp.*), kapustka obecná (*Lapsana communis*), jabloň lesní (*Malus sylvestris*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia*), jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), růže (*Rosa sp*), bez chebdí (*Sambucus ebulus*), lilek černý (*Solanum nigrum*) a ptačinec prostřední (*Stelaria media*). Všechny makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Zachyceny byly plevelné druhy běžně přítomné na lokalitách staršího pravěku (nap. merlíky, sveřepy, opletka), rostliny s jedlými plody (jabloň, růže) a byliny běžné i vzácnější, u kterých však nelze z nálezové situace vyvodit záměrný sběr.

Výzkum vedl D. Stolz z ÚAPPSČ v letech 2009-2010.

Droužkovice (Chomutov)

PK-DROUZ

Období: doba bronzová

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Kočár, P.

V Droužkovicích byla zkoumána polykulturní lokalita s osídlením od mladší doby bronzové až do středověku. Vzorky pochází z jámy knovízské kultury a nádoby z tohoto objektu.

Zachyceny byly 2 druhy – habr obecný (*Carpinus betulus*) a merlík bílý (*Chenopodium album*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Lokalita patří k chudým, nicméně nález habru je unikátní, v databázi je tento druh zaznamenán pouze třikrát; zde byl zaznamenán zuhelnatělý plod tohoto druhu.

Výzkum probíhal v letech 2010-2011 pod vedením K. Dernerera a J. Blažka z UAPP SZČ.

OC Forum (Ústí nad Labem)

PK-FORUM/AP+AB-USTI

Období: neolit, doba bronzová

Počet druhů: 15 (neolit) + 2 (doba bronzová)/ 3 (neolit)

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R./Pokorná, A. – Bernardová, A.

Na polykulturní lokalitě byly během záchranného archeologického výzkumu zkoumány objekty z období neolitu (kultura s lineární a vypíchanou keramikou), doby bronzové (lužická kultura), doby římské, středověku a novověku. Vzorky pochází ze sídlištních jam a kulturních vrstev.

Ve zpracovávané části Kočár – Kočárová bylo zaznamenáno 17 ze sledovaných druhů. Zachycen byl z neolitických objektů sveřep rolní (*Bromus arvensis*), kokoška pastuší tobolka (*Capsella bursa-pastoris*), mrkev (*Daucus carota*), ježatka (*Echinochloa crus-galli*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*), jabloň/hrušeň (*Malus/Pyrus*), ostružiník maliník (*Rubus idaeus*), šťovík menší (*Rumex acetosella*), bez černý (*Sambucus nigra*), skřípínek jezerní (*Schoenoplectus lacustris*), lilek černý (*Solanum nigrum*), koleneček rolní (*Spergula arvensis*) a kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*). Z doby bronzové byl zaznamenán merlík bílý (*Chenopodium album*) a bez černý (*Sambucus nigra*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém, nezuhelnatělém i mineralizovaném stavu.

Ze sledovaných druhů byly během zpracování Pokorná – Bernardová zachyceny druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum* a *Chenopodium sp.*).

Záchranný výzkum probíhal v letech 2007-2008 při stavbě OC Forum v Ústí nad Labem. V databázi je záznam archeobotanického zpracování od A. Pokorné a A. Bernardové a druhý od P. Kočára a R. Kočárové.

Holubice (Praha-západ)

PK-HOLUB2

Období: eneolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

V Holubici bylo zkoumáno osídlení z období eneolitu.

Na lokalitě byl zaznamenán pouze bez chebdí (*Sambucus ebulus*). Zachoval se v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v roce 2005 pod vedením L. Šulové.

Hulín (Kroměříž)

PK-HULIN

Období: doba bronzová

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z doby bronzové.

Byla zde nalezena pouze opletka obecná (*Fallopia convolvulus*). Dochovala se v zuhelnatělém stavu. Je to plevelná rostlina běžně přítomná na nalezištích staršího pravěku.

Archeologický výzkum vedl T. Berkovec z AC Olomouc.

Hulín 1 (Kroměříž)

PK-HULIN 1

Období: neolit, eneolit, doba bronzová

Počet druhů: 6 (neolit) + 11 (eneolit) + 24 (doba bronzová)

Archeobotanik: Kočár, P.

Lokalita Hulín 1 je polykulturní sídliště, z hlediska sledovaných rostlin nejbohatší z databáze. Byly získány rostlinné makrozbytky patřící cca 80 taxonům, z toho 26 patřilo ke sledovaným druhům. Na lokalitě se nachází objekty z neolitu, eneolitu a doby bronzové. Byl zde zaznamenán v databázi jediný nález rmenu barvířského ze staršího pravěku. Všechny makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Vzorkované objekty patřící do období neolitu byly celkem 3, objekt č. 405 a 409 patřící ke kultuře s lineární keramikou a objekt č. 314 datovaný do lengyelské kultury. Objekt č. 405 obsahoval makrozbytky sveřepu (*Bromus secalinus*) a opletky (*Fallopia convolvulus*). Mimo tyto také hrách, pšenici jednozrnku a dvouzrnku. Objekt č. 409 obsahoval makrozbytky sveřepu (*Bromus sp.*), merlíku bílého (*Chenopodium album*), opletky obecné (*Fallopia convolvulus*), truskavce ptačího (*Polygonum aviculare*) a kaliny obecné (*Viburnum opulus*). Mimo to také obilniny, hrách setý, violku a lipnici. Objekt č. 314 obsahoval makrozbytky sveřepů (*Bromus arvensis*, *B. sterilis*), merlíku bílého (*Chenopodium album*), opletky obecné (*Fallopia convolvulus*) a bezu chebdí (*Sambucus ebulus*).

Ze sledovaných druhů je zde většina interpretována jako plevle obilovin. V obj. č. 405 se nachází pouze plevle ozimů (sveřep, opletka) spolu s obilninami. V dalších objektech jsou plevle ozimů i jaří (merlík) a rostliny sešlapávaných ploch a okrajů polí. Mimo tyto byly ale na lokalitě zaznamenány také bez chebdí a kalina obecná. Oba druhy obsahují léčivé látky a jsou mírně jedovaté.

Z eneolitu máme o něco více nálezů. Dva objekty pochází z přechodného horizontu lengyelské kultury a kultury nálevkovitých pohárů. V těchto byly zaznamenány lískové oříšky (*Corylus avellana*). V objektech z kultury zvoncovitých pohárů byly zaznamenány druhy, které řadíme mezi plevle (merlíky, rdesno blešník, sveřepy, opletka), ale také bez chebdí (*Sambucus ebulus*) i bez černý (*Sambucus nigra*). Ke kultuře se šňůrovou keramikou náleží 4 hroby. V těchto byly nalezeny pouze druhy, které se řadí mezi plevle (rdesno blešník, sveřep rolní, opletka obecná).

V době bronzové výrazně vzrostl počet záznamů možných sbíraných rostlin. Zde se našly makrozbytky rmenu barvířského (*Anthemis tinctoria*), nicméně druh nebyl identifikován s naprostou jistotou. Dále pak makrozbytky patřící sveřepu (*Bromus arvensis*, *B. secalinus*, *Bromus sp.*, *B. sterilis*), habru (*Carpinus betulus*), dřínu (*Cornus mas*), lísce (*Corylus avellana*), mrkvi (*daucus carota*), ježatce (*Echinochloa crus-galli*), opletce (*Fallopia convolvulus*), merlíkům (*Chenopodium album*, *Ch. hybridum* a *Chenopodium sp.*), rdesnu (*Persicaria lapathifolia* agg.), jitroceli (*Plantago lanceolata*), truskavci (*Polygonum aviculare* agg.), trnce (*Prunus spinosa*), růži (*Rosa sp.*), šťovíkům (*Rumex acetosella*, *Rumex crispus*), bezům (*Sambucus ebulus* i *S. nigra*) a lilku (*Solanum nigrum*). Z období starší doby bronzové je významný nález hrušně polničky.

Výzkum proběhl v roce 2004, vedl jej T. Berkovec z AC Olomouc.

Hulín 3 (Kroměříž)

PK-HULIN3

Období: doba bronzová

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P. – Hendrychová, L.

Na lokalitě Hulín 3 bylo zkoumáno pohřebiště kultury nitranské z doby bronzové. Vzorek pochází z kostrového hrobu.

Byl zde zaznamenán pouze jediný ze sledovaných druhů – opletka obecná (*Fallopia convolvulus*). Zachovala se v zuhelnatělém stavu.

Záchranný archeologický výzkum byl proveden při stavbě dálnice D1 v úseku Kroměříž východ-Říkovice ve druhé etapě. Výzkum proběhl v letech 2005-2006 pod vedením T. Berkovce.

Dolní Chabry (Praha 8)

PK-CHABRY

Období: doba bronzová

Počet druhů: 13

Archeobotanik: Kočár, P.

Lokalita Dolní Chabry je polykulturní sídliště. Nachází se zde objekty z mladší a pozdní doby bronzové (kultury knovízská a štítarská) a v rámci sídliště byl zachyceno i osídlení z období eneolitu. Vzorkováno bylo 27 zahloubených objektů a 1 vzorek výplně nádoby, nicméně ten byl negativní.

Zaznamenané rostlinné makrozbytky byly přiřazeny k cca 57 druhům, přičemž z nich námi sledovaných bylo 13. Jsou to druhy sveřepů (*Bromus arvensis*, *Bromus secalinus*, *Bromus sp.*, *Bromus sterilis*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), šťovík menší (*Rumex acetosella*), bez chebdí (*Sambucus ebulus*) a lilek černý (*Solanum nigrum*). Kromě těchto obsahovaly objekty pěstované rostliny. Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Většina ze sledovaných druhů byla P. Kočárem interpretována jako plevele. Dominantní byly plevele ozimů (sveřep a opletka), méně pak bylo plevelů jaří (merlíky a rdesno). Jedině u bezu chebdí je zde možné uvažovat jako o potenciálně užitkové rostlině. Nicméně bylo zaznamenáno pouze jedno semeno v obj. 66, přičemž mohl být bez černý přimíšen do objektu náhodně. Archeobotanický materiál ve vzorcích byl očividně druhotně promíšený, proto nelze podrobněji studovat nálezové situace (Kočár 2006).

Záchranný archeologický výzkum proběhl před stavbou obytného komplexu „K Ďáblickému háji při ulicích K Ďáblicům a Spořická parc. č. 1233/6“. Výzkum trval od května do června 2016 pod vedením archeologa Vojtěcha Kašpara.

Chotěbudice (Louny)

PK-CHOTEBU

Období: neolit

Počet druhů: 4

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě bylo zkoumáno neolitické sídliště kultury s lineární keramikou.

Byly zde zaznamenány 4 druhy. Jsou to opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), merlíky (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*) a rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Výzkumy probíhaly v letech 1979, 1980, 1981, 1988 a 1990 pod vedením R. Šumberové z ARÚP.

Kal (Klatovy)

PK-KAL

Období: doba bronzová

Počet druhů: 3

Archeobotanik: Kočár, P.

Lokalita Kal je polykulturní, bylo zde zkoumáno osídlení z pozdní doby bronzové a starší doby halštatské. Vzorky pochází z pozdní doby bronzové.

Na lokalitě Kal byly zaznamenány tři druhy. Byl zde zachycen sveřep stoklasa (*Bromus secalinus*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*) a merlík bílý (*Chenopodium album*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Výzkum proběhl pod vedením J. Hůrkové a H. Přerostové v roce 2011.

Kněževes (Praha-západ)

PK-KNEZEV

Období: doba bronzová

Počet druhů: 6

Archeobotanik: Kočár, P.

Kněževes je polykulturní lokalita, archeobotanická analýza byla provedena na vzorcích z mladší doby bronzové. Bylo zde zkoumáno sídliště knovízské kultury z mladší doby bronzové.

Na lokalitě byl proplaven materiál o objemu 564,5 l. Celkem bylo podchyceno cca 45 taxonů, z toho 6 druhů ze seznamu. Zachyceny byly druhy sveřepů (*Bromus secalinus*, *Bromus sterilis*, *Bromus sp.*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*) a merlíky (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Všechny tyto rostliny se běžně vyskytují na lokalitách staršího pravěku, většinou společně s kultivovanými plodinami (stejně je tomu i zde). Mezi makrozbytky dominuje opletka. Dále byly zaznamenány i další rostliny, které byly interpretovány jako sbírané – konkrétně osina kavylu (*Stipa cf. pennata*) a pecka trnky (*Prunus spinosa*). Trnka byla nalezena v obj. 86 spolu s prosem, dalšími polními plodinami a plevely. Vzorek se interpretuje jako nevyčištěná zásoba (Kočár – Mihályiová, 2011). Tento nález trnky však není zanesen v databázi.

Rozsáhlý záchranný archeologický výzkum probíhal od dubna do června roku 1998 pod vedením L. Smejtky z Archaia Praha. Zkoumaná plocha se rozprostírala na více než 10 ha. Výzkum byl proveden při příležitosti stavby skladového areálu firmy Airport Logistic Park a.s. (Smejtek, 2011).

Kněžívka (Praha-západ)

PK-KNEZIV

Období: doba bronzová

Počet druhů: 8

Archeobotanik: Kočár, P.

Kněžívka je polykulturní lokalita se zaznamenanými sídlištními a pohřebními aktivitami. Nachází se v okrese Praha-západ u obce Tuchoměřice. Bylo zde zkoumáno osídlení z období eneolitu (jordanovská kultura a kultura zvoncovitých pohárů), z doby bronzové (únětická kultura, knovízská kultura), dále pak z halštatu a laténu.

Vzorkovány byly pouze zahlobené objekty ze sídliště knovízské kultury. Bylo rozpoznáno cca 45 taxonů rostlin, z toho 8 patřilo ke sledovaným druhům.

Nalezené makrozbytky patřily druhům sveřepů (*Bromus arvensis*, *Bromus sp.*), opletce obecné (*Fallopia convolvulus*), rdesnu blešník (*Persicaria lapathifolia*), truskavci ptačímu (*Polygonum aviculare agg.*), šťovíku (*Rumex crispus*), bezu černému (*Sambucus nigra*) a lilku černému (*Solanum nigrum*). Ve větší části vzorků ale převládaly pěstované plodiny.

Zaznamenány byly plevele – jaří (merlíky), ozimů (sveřep a opletka) a teplomilné plevele (sveřep rolní). Jako jediný potenciálně sbíraný druh byl označen bez černý (Kočár – Kočárová 2008).

Záchranný archeologický výzkum proběhl v roce 2007 pod vedením Josefa Hložka a Kamila Smíška. Byl proveden při stavbě trasy komunikace pro obchodní centrum „OUTLET AIRPORT PRAHA“.

Kolín (Kolín)

PK-KOLIN

Období: neolit, eneolit, doba bronzová

Počet druhů: 9 (neolit) + 1 (eneolit) + 8 (doba bronzová)

Archeobotanik: Kočár, P. – Hendrychová, L.

Na lokalitě byl zachycen sídlištní a pohřební areál. Lokalita je polykulturní, nachází se zde objekty z období neolitu (kultura s lineární keramikou a kultura s vypíchanou keramikou), eneolitu (kultura nálevkovitých pohárů) a z doby bronzové (únětická kultura, knovízská kultura, štítarská fáze). Dále pak z doby železné (bylanská kultura, latén) a raného středověku.

Bylo proplaveno 2200 vzorků z výplní zahlobených objektů. Získány byly makrozbytky příslušící cca 97 taxonům, z toho 11 druhů patří ke sledovaným.

V neolitických objektech byly zaznamenány druhy sveřepů (*Bromus arvensis*, *Bromus secalinus*, *Bromus sterilis*), rosička krvavá (*Digitaria sanguinalis*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*) a rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia agg.*). Z období eneolitu byl zjištěn pouze merlík

bílý (*Chenopodium album*). Z doby bronzové pochází makrozbytky sveřepu rolního (*Bromus arvensis*), rosičky krvavé (*Digitaria sanguinalis*), ježatky (*Echinochloa crus-galli*), opletky obecné (*Fallopia convolvulus*), merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*) a rdesna blešník (*Persicaria lapathifolia agg.*).

Tyto druhy byly intepretovány jako plevele, přičemž převládají plevele jaří, dále pak ozimů a okrajově byly zaznamenány další skupiny rostlin (rumištní vegetace, plevele prosných polí atd.). Sbírané druhy zaznamenané na lokalitě pochází až z pozdějších období. Z doby železné byly získány makrozbytky růže (*Rosa sp.*), bezu chebdí (*Sambucus ebulus*) a bezu černého (*Sambucus nigra*). Z raného středověku byly nalezeny zbytky pěstovaného ovoce (*Cerasus sp.*, *Prunus insistitia*).

Na této lokalitě je ale třeba věnovat pozornost druhu *Stipa pennata agg.* Tato rostlina není zařazena v seznamu, nicméně zde byl učiněn hromadný nález osin a obilek kavylu díky čemuž lze předpokládat jeho záměrný sběr. Makrozbytky pochází z objektů kultury s vypíchanou keramikou (Kočár – Kočárová – Hendrychová 2010).

Výzkum proběhl v letech 2008-2009 při stavbě obchvatu silnice I/38. Archeologický výzkum vedla PhDr. Radka Šumberová.

Praha - Palác křížík (Praha 5)

PK-KRIZIK

Období: doba bronzová

Počet druhů: 6

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení kultury knovízské z mladší doby bronzové.

Bylo zde zaznamenáno 6 ze sledovaných druhů. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*) a bez chebdí (*Sambucus ebulus*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum na lokalitě Radlická 2 v Praze-Smíchov proběhl pod vedením P. Juřiny.

Kroměříž – Újezd u svatého Františka

PK-KroFran

Období: neolit, doba bronzová

Počet druhů: 8 (neolit) + 20 (doba bronzová)

Archeobotanik: Kočár, P.

V Kroměříži – Újezd u svatého Františka byla zkoumána polykulturní lokalita. Byla zde zachycena sídliště z rozhraní neolitu a počátku eneolitu (pomezí lengyelské kultury a kultury s nálevkovitými poháry kolem r. 3500 př. n. l.) a mladší doby bronzové (KLPP, 1300-1100 př. n. l.).

Vzorky pochází z výplní zahloubených objektů a sídlištních vrstev. Dohromady bylo proplaveno 6770 l sedimentu. Byly zaznamenány makrozbytky cca 60 taxonů, z toho sledovaných druhů bylo celkem 21 (8 z období neolitu, 23 z doby bronzové).

V období neolitu byly zachyceny druhy sveřepů (*Bromus arvensis*, *Bromus secalinus*, *Bromus sp.*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*), bez chebdí (*Sambucus ebulus*) a lilek černý (*Solanum nigrum*). Za sbíraný druh lze označit bez chebdí. Významný je objev makrozbytků kavylu (*Stipa pennata*), jenž byl interpretován jako záměrně sbíraná rostlina.

Z doby bronzové pochází makrozbytky sveřepů (*Bromus secalinus*, *Bromus sp.*, *Bromus sterilis*), lísky (*Corylus avellana*), rosičky krvavé (*Digitaria sanguinalis*), ježatky (*Echinochloa crus-galli*), opletky obecné (*Fallopia convolvulus*), merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*), kapustky obecné (*Lapsana communis*), rdesna blešník (*Persicaria lapathifolia* agg.), jitrocelu kopinatého (*Plantago lanceolata*), truskavce ptačího (*Polygonum aviculare* agg.), trnky obecné (*Prunus spinosa*), šťovíků (*Rumex acetosa*, *Rumex sp.*), bezů (*Sambucus ebulus*, *Sambucus nigra*) a lilku černého (*Solanum nigrum*). Bylo zaznamenáno větší množství plevelných druhů, přičemž zde na rozdíl od neolitu převládají plevele jaří. Kromě plevelných rostlin byl pozorován ale i nárůst sbíraných rostlin a plodin. Byla zde nalezena hrušeň polnička, trnka obecná a líska obecná. Dále také bez chebdí a bez černý. Zlomek lískového oříšku byl zachycen v sídlištní jámě a v dalším objektu, který byl interpretován jako keramická pec. Také fragmenty trnky, bezu černého a bezu chebdí byly zachyceny kromě sídlištních objektů a kulturních vrstev také v pecích. Hrušeň polnička byla nalezena v kulturní vrstvě a v jedné z pecí.

Výzkum proběhl v roce 2005 pod vedením Tomáše Berkovce.

Kroměříž 3 – Miňůvky

PK-KroMinu

Období: eneolit

Počet druhů: 7

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě bylo zkoumáno sídliště z období eneolitu (kultura moravské malované keramiky a jevišovická kultura). Vzorky pochází ze tří sídlištních objektů.

Bylo zde zaznamenáno 7 rostlin ze seznamu. Zachyceny byly druhy sveřepů (*Bromus arvensis*, *Bromus secalinus*, *Bromus sterilis*, *Bromus sp.*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), a bez chebdí (*Sambucus ebulus*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Druhy sveřepů jsou časté plevely ozimů, stejně tak ostatní druhy jsou poměrně běžné na lokalitách staršího pravěku a obvykle se řadí mezi plevely. Bez chebdí je možné interpretovat jako sbíranou rostlinu, nicméně důvod jeho přítomnosti nelze určit s jistotou.

Záchranný archeologický výzkum proběhl při stavbě dálnice D1 v úseku Kojetín - Kroměříž v letech 2005-2006 pod vedením A. Tajera z AC Olomouc.

Sobětice (Klatovy)

PK-KSOBET

Období: doba bronzová

Počet druhů: 8

Archeobotanik: Kočár, P.

Lokalita je polykulturní, byly zaznamenány aktivity z mladší doby bronzové a starší doby železné. Vzorky pochází z objektů z mladší doby bronzové.

Bylo zde zachyceno osm rostlin ze seznamu. Konkrétně jsou to druhy sveřepů (*Bromus arvensis*, *Bromus secalinus*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium sp.*), šťovík menší (*Rumex acetosella*) a bez chebdí a bez černý (*Sambucus ebulus*, *Sambucus nigra*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Bezy se někdy interpretují jako sbírané rostliny, ale nálezová situace to v tomto případě neumožňuje určit s jistotou. Šťovík není zcela běžný nález v tomto období, ale nelze jej jednoznačně interpretovat. Ostatní druhy jsou obvyklé pro starší pravěk.

Výzkum proběhl v roce 2010 pod vedením J. Hůrkové z muzea Klatovy.

Liboc, Šestákův statek (Praha 6)

PK-LIBOC

Období: neolit

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Lokalita je polykulturní, kromě neolitu zde byly zkoumány aktivity ze starší doby železné a raného středověku. Byly zde zaznamenány sídlištní i pohřební aktivity. Vzorky pochází ze dvou objektů z období neolitu (sídlištní objekt a kostrový hrob kultury s lineární kermikou).

Byly zde nalezeny 2 druhy ze seznamu. Zaznamenána byla líska obecná (*Corylus avellana*) a opletka obecná (*Fallopia convolvulus*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Opletka se hojně vyskytuje na nalezištích ze staršího pravěku, jedná se o běžný plevel. Nález lísky není zcela běžný, navíc se jedná o hromadný nález devíti fragmentů lískových oříšků z kostrového hrobu, což naznačuje, že se jedná o záměrně sbírané plody umístěné do hrobu jako milodar.

Výzkum proběhl v roce 2004 pod vedením M. Bureše z Archaia Praha.

Litovice (Praha-západ)

PK-LITOVIC

Období: eneolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení kultury nálevkovitých pohárů z období eneolitu. Vzorek pochází ze sila.

Na lokalitě byl zaznamenán pouze merlík bílý (*Chenopodium album*), který se dochoval v zuhelnatělém stavu. Tato rostlina se často vyskytuje na lokalitách staršího pravěku jako plevel.

Výzkum proběhl v roce 2005 pod vedením J. Hložka.

Medlov – Za školou (Olomouc)

PK-MEDLOV2

Období: doba bronzová

Počet druhů: 13

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Medlov je polykulturní lokalita, kde byly zaznamenány sídlištní aktivity z období kultur doby bronzové (středodunajská mohylová, lužická, slezská a platěnická) a středověkého osídlení (13. stol.).

Archeobotanické vzorky pochází z 25 objektů. Dohromady bylo zachyceno cca 50 taxonů, z toho 13 náleží do sledované skupiny. Jsou to druhy sveřepů (*Bromus arvensis*, *Bromus secalinus*, *Bromus sp.*), ježatka (*Echinochloa crus-galli*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium sp.*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia agg.*), růže (*Rosa sp.*), šťovík (*Rumex sp.*), bez chebdí (*Sambucus ebulus*), bez černý (*Sambucus nigra*) a lilek černý (*Solanum nigrum*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

V objektech platěnické kultury byl mimo běžných plevelů a bezu chebdí objeven také kavyl (*Stipa sp.*).

Záchranný archeologický výzkum proběhl v letech 2005-2006 při výstavbě rodinných domků. Výzkum vedl M. Kalábek.

Nemilany (Olomouc)

PK-NEMIL

Období: eneolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

V Nemilanech byl zkoumán kostrový hrob z období eneolitické kultury se šňůrovou keramikou.

Ze seznamu zde byl zaznamenán pouze bez chebdí (*Sambucus ebulus*), který se dochoval v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v roce 2006 pod vedením P. Kováčika.

Neředín 1 "Letiště"

PK-NERED

Období: eneolit, doba bronzová

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě Neředín bylo zkoumáno osídlení z období eneolitu (kultura s nálevkovitými poháry a mladší eneolit) a doby bronzové. Vzorky pochází ze tří sídlištních objektů.

Zaznamenány byly dva druhy ze seznamu; v obou epochách byly zachyceny oba dva taxony. Nalezen byl sveřep (*Bromus sp.*) a merlík bílý (*Chenopodium album*). Dochovaly se v zuhelnatělém stavu. Oba tyto druhy jsou časté na lokalitách staršího pravěku a to jako

plevele ozimu a jaří. Objevují se obvykle jako doprovodné plevy s kultivovanými rostlinami.

Záchranný archeologický výzkum proběhl při stavbě obchvatu Olomouce Slavonín – Křelov v roce 2004 a vedl jej M. Kalábek z AC Olomouc.

Nová Liboc (Praha 6)

PK-NOVLIB

Období: neolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě Nová Liboc bylo zkoumáno osídlení z období kultury s lineární keramikou.

Byl zde zaznamenán merlík bílý (*Chenopodium album*) v zuhelnatělém stavu. Rostlina se často vyskytuje na lokalitách ze staršího pravěku jako plevel jaří.

Ostrov u Stříbra (Tachov)

PK-OSTROV

Období: doba bronzová

Počet druhů: 9

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě bylo zkoumáno sídliště z pozdní doby bronzové. Vzorky pochází ze sídlištní jámy.

Na lokalitě Ostrov u Stříbra bylo zaznamenáno 9 ze sledovaných druhů. Zachyceny byly druhy sveřepů (*Bromus secalinus*, *Bromus sterilis*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*), kapustka obecná (*Lapsana communis*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare* agg.), bez chebdí (*Sambucus ebulus*) a bez černý (*Sambucus nigra*). Marozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Většina zaznamenaných druhů patří k častým nálezům v nálezových situacích naznačujících, že se jedná o plevy kultivovaných plodin. Nález kapustky (*Lapsana communis*) je méně častý – v databázi zaznamenána pouze na čtyřech lokalitách.

Archeologický výzkum proběhl v roce 2006 pod vedením M. Tetoura.

Rokycanská – Cvokařská (Plzeň)

PK-PLCvok

Období: doba bronzová

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z kultury milavečské z doby bronzové.

Na lokalitě Rokycanská-Cvokařská byl zaznamenán pouze merlík bílý (*Chenopodium album*). Makrozbytek se dochoval v zuhelnatělém stavu. Tato rostlina se často vyskytuje na lokalitách staršího pravěku jako plevel.

Archeologický výzkum proběhl v roce 2003 pod vedením R. Širokého.

Politických vězňů (Praha 1)

PK-POLIT

Období: doba bronzová

Počet druhů: 4

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě Politických vězňů čp. 913 byly zkoumány objekty z doby bronzové.

Byly zde zaznamenány 4 ze sledovaných druhů. Jsou to líska obecná (*Corylus avellana*) a druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum* a *Chenopodium sp.*). Makrozbytky merlíků byly zachyceny v nezuhelnatělém stavu, líska v zuhelnatělém. Nález plodu lísky je méně častý a můžeme jej spíše interpretovat jako sbíraný druh.

Archeologický výzkum vedl V. Kašpar z Archaia Praha.

Rekonstrukce ulice Terronská (Praha 6)

PK-PRATer

Období: doba bronzová

Počet druhů: 8

Archeobotanik: Kočár, P.

Na výzkumu v ulici Terronská v Praze-Bubenči byly zkoumány objekty z mladší doby bronzové.

Bylo zde nalezeno 8 ze sledovaných druhů. Rostlinné makrozbytky patřily druhům sveřepů (*Bromus arvensis*, *Bromus sp.*), opletky obecné (*Fallopia convolvulus*), druhům merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*), šťovíku kadeřavému (*Rumex crispus*) a kopřivě dvoudomé (*Urtica dioica*). Makrozbytky se dochovaly

v zuhelnatělém stavu (výjimečně mineralizované). Většina druhů se běžně vyskytuje na nalezištích ze staršího pravěku. Šťovík kadeřavý je méně častý, stejně tak kopřiva dvoudomá.

Záchranný výzkum proběhl v roce 2009 pod vedení M. Bureše z Archaia Praha.

Zdiby - Přemyšlení, lok. V Remízkách (Praha-východ)

PK-PREMYS

Období: eneolit

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě bylo zkoumáno sídliště z mladší fáze jordanovské kultury z období eneolitu. Vzorky pochází ze sídlištních jam.

Na lokalitě byly zaznamenány 2 ze sledovaných druhů. Jsou to opletka obecná (*Fallopia convolvulus*) a merlík bílý (*Chenopodium album*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu. Oba druhy se často vyskytují na lokalitách ze staršího pravěku, jedná se o plevelné rostliny.

Záchranný archeologický výzkum proběhl v ulici V Remízkách (ppč. 138/106 a 138/95) v roce 2009 pod vedením A. Němcové.

Přeštice (Plzeň-jih)

PK-PRESTIC

Období: doba bronzová

Počet druhů: 5

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z milavečské kultury z mladší doby bronzové. Vzorky pochází ze sídlištních jam.

Bylo zde nalezeno 5 ze sledovaných druhů. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*), bez černý (*Sambucus nigra*) a violka rolní (*Viola arvensis*). Většina z rostlin se běžně objevuje na lokalitách ze staršího pravěku. Bez černý se obvykle interpretuje jako sbíraná rostlina, nicméně nálezová situace zde neumožňuje určit s jistotou důvod jeho přítomnosti. Nález violky rolní je unikátní – v databázi má pouze dva záznamy ze staršího pravěku.

Záchranný archeologický výzkum proběhl v Přešticích (ppč. 1199/24 a 1199/23) v letech 2007-2008 před výstavbou kulturního centra pod vedením K. Kašáka a J. Valkonyho ze společnosti Archaia Jih.

Velké Přílepy - Skalka (Praha-západ)

PK-PRILEPY

Období: eneolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě byl zkoumán žárový hrob z kultury zvoncovitých pohárů období eneolitu.

Byl zde nalezen jediný ze sledovaných druhů, opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), která je často přítomna na lokalitách ze staršího pravěku. Dochovala se v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v roce 2006 pod vedení D. Daněčka z Roztockého muzea.

Příšovice (Liberec)

PK-PRISO

Období: neolit

Počet druhů: 11

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě byly zachyceny sídlištní objekty z období neolitu (kultura s vypíchanou keramikou) a latěnu. Byly zde odkryty půdorysy dlouhých neolitických domů a další zahloubené objekty.

Plaveny byly pouze vzorky z neolitu ze zahloubených objektů. Proplaveno bylo 6580 l sedimentu ze 48 objektů. Zaznamenané rostlinné makrozbytky patřily k cca 20 taxonům, z toho 11 patří ke sledovaným druhům. Konkrétně jsou to druhy sveřepu (*Bromus arvensis*, *Bromus secalinus*, *Bromus sp.*, *Bromus sterilis*), líska (*Corylus avellana*), ježatka (*Echinochloa crus-galli*), opletka (*Fallopia convolvulus*), jahodník (*Fragaria sp.*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium sp.*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia agg.*) a lilek černý (*Solanum nigrum*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Většina z druhů jsou obvyklé plevele (dominují merlíky a sveřepy). Ke sbíraným plodům může patřit zlomek skořápky lískového oříšku a zuhelnatělá nažka jahodníku.

Záchranný archeologický výzkum probíhal od května do července r. 2007 před výstavbou logistického centra. Archeologický výzkum vedl Petr Brestovanský.

Řepčín – Horní Nivy (Olomouc)

PK-REPCIN

Období: eneolit, doba bronzová

Počet druhů: 3 (eneolit) + 9 (doba bronzová)

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na polykulturní lokalitě Řepčín-Horní Nivy byly zkoumány sídlištní i pohřební areály. Byly zaznamenány aktivity z období eneolitu (kostrové pohřebiště kultury se šňůrovými poháry), doby bronzové (rovinné sídliště SDPP), středohradištního období (pohřebiště z 9. století) a hromadný nález obilí z přelomu doby bronzové a železné. Z kultury šňůrových pohárů byl na lokalitě zkoumán pohřební areál. Ke středodunajské mohylové kultuře náleželo 9 sídlištních jam a 2 hroby.

Z lokality bylo proplaveno 5033 l sedimentu. Výsledné makrozbytky patřily k cca 30 taxonům, z toho ze sledovaných bylo zachyceno 9 různých druhů z období eneolitu a doby bronzové. V eneolitických objektech se zachoval sveřep stoklasa (*Bromus secalinus*) a druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium sp.*) a z doby bronzové druhy sveřepů (*Bromus secalinus*, *Bromus sp.*), mrkev obecná (*Daucus carota*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium sp.*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia agg.*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*) a lilek černý (*Solanum nigrum*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum vedl Marek Kalábek.

Tulipa – Rokytky (Praha 9)

PK-ROKYTKA

Období: eneolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Tulipa-Rokytky je polykulturní lokalita, na které byly zjištěny sídlištní aktivity z období eneolitu, mladší doby železné, středověku a novověku. Vzorky pochází z kulturní vrstvy.

Byl zde zaznamenán jen jeden druh, merlík bílý (*Chenopodium album*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu. Merlíky se často objevují na pravěkých lokalitách, jedná se o běžný plevel jaří.

Archeologický výzkum na lokalitě Tulipa-Rokytky v Praze-Vysočanech proběhl v roce 2007 pod vedením M. Bureše.

Sovice (Litoměřice)

PK-SOVIC

Období: doba bronzová

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě Sovice byl zkoumán sídlištní objekt únětické kultury z doby bronzové.

Byl zde zaznamenán ze sledovaných druhů pouze bez chebdí (*Sambucus ebulus*). Dochoval se v zuhelnatělém stavu. Nelze s jistotou určit, zdali byl na lokalitu přinesen s úmyslem dalšího využití nebo se dostal do nálezové situace náhodou.

Další bližší údaje k výzkumu nejsou známy.

Tachlovice (Praha-západ)

PK-TACHLO

Období: neolit

Počet druhů: 7

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě bylo zkoumáno sídliště z období neolitu a starší doby železné. Vzorky pochází ze sídlištních jam z období neolické kultury s lineární a vypíchanou keramikou.

Bylo zde zaznamenáno 7 ze sledovaných druhů. Jde o druhy sveřepů (*Bromus secalinus*, *Bromus sp.*), opletku obecnou (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*), jabloň (*Malus sylvestris/domestica*) a lilek černý (*Solanum nigrum*). Dochovaly se v zuhelnatělém stavu.

Většina těchto druhů se běžně nachází na lokalitách ze staršího pravěku, pravděpodobně jde pouze o plevelné druhy. Za povšimnutí stojí zuhelnatělý nález makrozbytku jabloně objevený v sídlištní jámě.

Archeologický výzkum proběhl v letech 2006-2007 pod vedením D. Stolze a UAPP Středních Čech.

Těšetice-Kyjovice „Sutny“ (Znojmo)

PK-TESET

Období: neolit

Počet druhů: 6

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení kultury lengyelské z období neolitu. Vzorky pochází z výplně sídlištního objektu.

Bylo zde zaznamenáno 6 druhů ze seznamu. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*), třešeň křovitá (*Prunus fruticosa*) a lilek černý (*Solanum nigrum*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu. Významný je nález třešně křovité. Jde o jediný záznam tohoto druhu v databázi ze staršího pravěku.

Systematický archeologický výzkum proběhl v roce 2005 pod vedením E. Kazdové, K. Šabatové a I. Mateiciucové.

Žárové pohřebiště Tuchoměřice 1(Praha-západ) PK-TUCHO1

Období: doba bronzová

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě v Tuchoměřicích bylo zkoumáno pohřebiště z kultury knovízské z mladší doby bronzové. Vzorky pochází z obsahu nádoby z žárového hrobu.

Byly zde zaznamenány 2 ze sledovaných druhů. Zachycena byla líska obecná (*Corylus avellana*) a slivoň (*Prunus sp.*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu. Na stejném katastru bylo zkoumáno také sídliště ze stejného období (viz níže).

Archeologický výzkum vedla L. Šulová z Muzea Roztoky.

Tuchoměřice 2 (Praha-západ) PK-TUCHO2

Období: doba bronzová

Počet druhů: 6

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě Tuchoměřice 2 bylo zkoumáno pohřebiště z knovízské kultury z mladší doby bronzové. Vzorky pochází z žárových hrobů.

Bylo zde zaznamenáno 6 ze sledovaných druhů. Zachycena byla líska obecná (*Corylus avellana*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), merlík bílý (*Chenopodium album*), slivoň (*Prunus sp.*), dub (*Quercus sp.*) a bez černý (*Sambucus nigra*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu. Merlík a opletka jsou častým nálezem z tohoto období, většinou je jako plevelné rostliny nalézáme společně s kultivovanými rostlinami. Ostatní rostliny jsou ne tak časté a obvykle se interpretují jako sbírané.

Archeologický výzkum proběhl v letech 2005 a 2007 pod vedením L. Šulové.

Tuchoměřice 3 (Praha-západ)

PK-TUCHO3

Období: doba bronzová

Počet druhů: 9

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě Tuchoměřice 3 byly odkryty sídlištní objekty z knovízské kultury z mladší doby bronzové. Z lokality bylo proplaveno 255 l sedimentu z osmnácti zahloubených objektů a dva vzorky ze sídlištní vrstvy.

Zaznamenané makrozbytky patřily zhruba 30 rostlinným druhům, z toho 9 patří ke sledovaným. Jsou to sveřep stoklasa (*Bromus secalinus*), líska obecná (*Corylus avellana*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), bez chebdí (*Sambucus ebulus*) a lilek černý (*Solanum nigrum*). Mimo tyto druhy bylo na místě množství kultivovaných plodin (pšenice dvouzrnka, obiloviny). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Většina těchto druhů se řadí k plevelům jaří a ozimů a jsou častým nálezem na lokalitách staršího pravěku. Nicméně byly zaznamenány i křovinaté druhy a jiné, které se častěji interpretují jako sbírané (lískové oříšky a semeno bezu).

K sídlišti patří i pohřebiště ze stejného období, kde bylo vzorkováno 13 žárových hrobů. Ve většině hrobů nebyly zachyceny milodary v podobě rostlinných přídavek. Pouze hrob 21 obsahoval skořápky lísky a zlomek pecky třešně či višně dochovaném v nádobě (mimoto také zuhelnatělé obilniny). O těchto nálezech se uvažuje jako o spálených milodarech přidaných záměrně do hrobové jámy (Kočár – Kočárová, 2007).

Záchranný archeologický výzkum vedený Mgr. Josefem Hložek z Muzea Rožtoky proběhl při stavbě obytné zóny v roce 2006.

Vávrovice (Opava)

PK-VAVRO

Období: eneolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě Vávrovce bylo zkoumáno polykulturní sídliště z období eneolitu (kultura kulovitých amfor a kultura zvoncovitých pohárů), pozdní doby římské a raného středověku. Vzorek pochází z objektu kultury kulovitých amfor.

Zachycen byl ze sledovaných druhů pouze sveřep (*Bromus sp.*) často se vyskytující ve starším pravěku, avšak většinou interpretován jako plevel ozimů. Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v letech 2001-2003 pod vedením M. Zezulové z NPÚ Ostrava.

Vlkov-Kamensko (Plzeň-jih)

PK-VLKKA

Období: eneolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě Vlkov-Kamensko bylo zkoumáno osídlení z období eneolitu, pravděpodobně z chámské kultury. Byla nalezena zuhelnatělá pleva dubu (*Quercus sp.*).

Nález pochází z mikrosondáže v rámci VZ, která proběhla v roce 2008 pod vedením J. Johna z Kar ZČU Plzeň.

Plzeň – Stříbro (Plzeň-sever)

PK-VOCHOV

Období: neolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Řeřichová, Z. – Kočár, P. – Hendrychová, L.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z kultury s vypíchanou keramikou z období neolitu.

Byla zde zaznamenána opletka obecná (*Fallopia convolvulus*) v nezuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v rámci optimalizace tratě Plzeň-Stříbro v roce 2006 pod vedením M. Tetoura.

Vrchoslavice 1 – Za hrábňo (Prostějov)

PK-VRCHO1

Období: doba bronzová

Počet druhů: 3

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Lokalita je polykulturní, bylo zde zkoumáno sídliště a pohřebiště z únětické kultury, z období mladší doby bronzové a starší doby římské. Vzorky pochází ze dvou žárových hrobů a sídlištního objektu z doby bronzové.

Byly zde zaznamenány 3 ze sledovaných druhů. Zachycen byl sveřep (*Bromus sp.*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*) a merlík bílý (*Chenopodium album*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu. Tyto rostliny se běžně vyskytují na lokalitách z tohoto období.

Záchranný archeologický výzkum proběhl při stavbě dálnice D1 u Vrchoslavic v rozmezí 48,8-49,15 km v roce 2004 pod vedením T. Berkovce z AC Olomouc.

Vrchoslavice 2 (Prostějov) – Panský lán

PK-VRCHO2

Období: doba bronzová

Počet druhů: 4

Archeobotanik: Kočár, P.

Lokalita je polykulturní, byly zde zkoumány aktivity z období starší doby bronzové (únětická kultura), doby římské a doby stěhování národů, přičemž nejvíce botanických makrozbytků pochází z doby římské. Vzorky pochází ze dvou objektů únětické kultury.

Byly zde zaznamenány 4 ze sledovaných druhů. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), merlík bílý (*Chenopodium album*), bez chebdí (*Sambucus ebulus*) a bez černý (*Sambucus nigra*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Záchranný archeologický výzkum proběhl při stavbě dálnice D1 u Vrchoslavic v rozmezí 49,15-49,40 km v roce 2004 pod vedením T. Berkovce z AC Olomouc.

Vrchoslavice 3 – Na dílech (Prostějov)

PK-VRCHO3

Období: doba bronzová

Počet druhů: 10

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na polykulturní lokalitě Vrchoslavice v poloze „Na dílech“ byly zaznamenány areály sídlištní a pohřební. Ze starší doby bronzové (únětické a věteřovské kultury) bylo zaznamenáno sídliště a pohřebiště, dále bylo zachyceno pohřebiště ze střední doby bronzové

(velatické skupiny) a sídlištní aktivity z mladší doby bronzové. Objekty 13, 16, 24 a 26 náleží do starší doby bronzové, také byl detailně vzorkován hrob H4 z období věteřovské kultury.

Rostlinné makrozbytky pochází z výplní 14 zahloubených objektů. Celkem bylo rozpoznáno 28 taxonů, přičemž 10 z nich patří ke sledovaným druhům.

Zachyceny byly druhy sveřepů (*Bromus secalinus*, *Bromus sp.*, *Bromus sterilis*), dřín jarní (*Cornus mas*), líska (*Corylus avellana*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*) a bez chebdí (*Sambucus ebulus*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Sveřepy, opletka a merlíky patří k běžným plevelům a vyskytují se často na lokalitách staršího pravěku. Byly zaznamenány ale i druhy častěji interpretované jako záměrně sbírané – líska a bez chebdí. V obj. 16 z únětické kultury byl nalezen zlomek skořápky lískového oříšku. Ze starší doby bronzové pochází velké množství bezu chebdí – byl zaznamenán v únětických objektech (obj. 16), ale především velké množství pochází z hrobu H4 z kultury věteřovské, kde byl nalezen spolu s makrozbytky kultivovaných plodin. Zajímavý je také nález pecky dřínu v hrobu H4.

Záchranný archeologický výzkum vel Mgr. Tomáš Berkovec z AC Olomouc. Výzkum proběhl při stavbě dálnice D1 v roce 2004.

Hostivař – Záběhlice (Praha 10)

PK-ZABEHL

Období: doba bronzová

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Kočár, P. – Kočárová, R.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z období neolitu, doby bronzové a doby halštatské. Vzorky pochází z objektů doby bronzové.

Byly zde zaznamenány 2 druhy, sveřep stoklasa (*Bromus secalinus*) a bez černý (*Sambucus nigra*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Výzkum proběhl v rámci výstavby obytného souboru „Nové Zahradní město“ v letech 2003-2006 pod vedením P. Kováčika z Archaia Brno.

Zaječí vrch (Klatovy)

PK-ZAJECI

Období: doba bronzová

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Kočár, P.

Na lokalitě Zaječí vrch by zkoumáno osídlení z nynické kultury z pozdní doby bronzové. Vzorky pochází ze sídlištní jámy.

Byl zde zaznamenán merlík bílý (*Chenopodium album*) v zuhelnatělém stavu dochování.

Archeologický výzkum vedli J. Hůrková a J. Pícka.

Želeč (Louny)

PK-ZELEC

Období: eneolit

Počet druhů: 5

Archeobotanik: Kočár, P. – Hendrychová, L.

Na lokalitě Želeč bylo zkoumáno osídlení z období eneolitu (kultura schussenriedská). Vzorky pochází ze sídlištního objektu.

Bylo zde zaznamenáno 5 ze sledovaných druhů. Zachycen byl sveřep rolní (*Bromus arvensis*), opletka obecnou (*Fallopia convolvulus*) a druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum* a *Chenopodium sp.*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v roce 2007 pod vedením P. Holodňáka z Muzea Žatec.

Podražnice (Domažlice)

Te-1077/79

Období: doba bronzová

Počet druhů: 3

Archeobotanik: Tempír, Z.

Na lokalitě bylo odkryto výšinné sídliště s nejstarším osídlením z časně mohylového stupně z počátku střední doby bronzové, jehož existence pokračovala také v pozdní době bronzové a halštatu. K tomuto osídlení pravděpodobně připadají také blízké hrobové nálezy. Vzorky z hradiště Schlossberg pochází ze sídlištních objektů z pozdní doby bronzové.

Byly zde zaznamenány 3 ze sledovaných druhů. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), merlík (*Chenopodium sp.*) a dub (*Qercus sp.*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum probíhal v letech 1975-1976 pod vedením J. Kabáta z ARÚP. Měl zjistit dobu vzniku a trvání hradiště a upřesnit chronologii v rámci celého areálu (včetně opevnění a pohřebiště). Jednalo se pouze o menší sondážní výzkum. (Čujanová-Jílková 1998).

Březno u Loun (Louny)

Te-22/82

Období: neolit, doba bronzová

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Tempír, Z.

V Březně u Loun byla zkoumána polykulturní lokalita. Odkryty byly objekty z období neolitické kultury s lineární keramikou, eneolitu, doby bronzové, doby stěhování národů a raného středověku.

Na lokalitě Březno u Loun byly zaznamenány dohromady 2 ze sledovaných druhů. Byla zde zachycena jabloň lesní (*Malus sylvestris*) z období neolitu a merlík bílý (*Chenopodium album*) z doby bronzové. Výjimečný je nález jabloně, v Březně byla zachycena v podobě otisku na keramické nádobě. Merlík se dochoval v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v roce 1957, vedla jej I. Pleinerová z ARÚP.

Dolní Břežany (Praha-západ)

Te-8760/74

Období: neolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Tempír, Z.

Na lokalitě bylo zkoumáno polykulturní osídlení z období neolitu, doby bronzové, doby železné a doby římské. Vzorek pochází z objektu z kultury s vypíchanou keramikou z období neolitu.

Byla zde zachycena opletka obecná (*Fallopia convolvulus*) v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v roce 1974.

Závist (Praha)

Te-8761/74

Období: doba bronzová

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Tempír, Z.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z pozdní doby bronzové a doby železné.

Ze sledovaných druhů zde byl znamenán pouze dub (*Quercus sp.*) v zuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v roce 1974.

Holubice (Vyškov)

Te-Hol

Období: eneolit

Počet druhů: 3

Archeobotanik: Tempír, Z.

Na lokalitě Holubice bylo zkoumáno osídlení z doby kultury se zvoncovitými poháry z období eneolitu. Vzorke pochází ze sídlištních objektů.

Byly zde zaznamenány 3 ze sledovaných druhů. Byl zachycen sveřep (*Bromus sp.*), slivoň (*Prunus sp.*) a bez (*Sambucus sp.*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém stavu. Poměrně vzácný je nález druhu *Prunus sp.*

Žádné další podrobnosti nejsou v databázi k archeologickému výzkumu uvedeny.

Hlinsko (Přerov)

Te-S139

Období: eneolit

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Tempír, Z.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z období eneolitické kultury s kanelovanou keramikou.

Byly zde zaznamenány 2 ze sledovaných druhů. Zachyceny byly druhy sveřepů (*Bromus secalinus* a *Bromus sterilis*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém i nezuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v letech 1969-1972 pod vedením opavské exp. ARÚP.

Dänemark (Kutná Hora)

VC-DANEMA

Období: eneolit

Počet druhů: 10

Archeobotanik: Čulíková, V.

Na lokalitě Dänemark bylo zkoumáno hradiště z řivnáčské kultury (cca 3000 – 2800 př. n. l., Čulíková 2009).

Bylo zaznamenáno 10 ze sledovaných druhů. Zachycen byl sveřep stoklasa (*Bromus secalinus*), svída krvavá (*Cornus sanguinea*), líska obecná (*Corylus avellana*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium sp.*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), dub (*Quercus sp.*), růže (*Rosa sp.*), ostružiník maliník (*Rubus idaeus*) a violka rolní (*Viola arvensis*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém i nezuhelnatělém stavu.

Nález violky je ojedinělý (v databázi pouze na 2 lokalitách). Jako sbírané druhy se často označují lískové oříšky a žaludy, případně plody růže, ostatní druhy se obvykle řadí mezi plevelné rostliny a jsou běžné na lokalitách staršího pravěku.

Archeologický výzkum proběhl v roce 1985 pod vedením Zápotockého z ARÚP.

Lovosice (Litoměřice)

VC-LO 8 Kv + VC-LO Dlo

Období: doba bronzová

Počet druhů: 5+2

Archeobotanik: Čulíková, V.

V Lovosicích bylo průběžně odkryto polykulturní sídliště z doby bronzové, latéské, římské, časně slovanské až starohradištní. Na lokalitách Lovosice – Dlouhá a Lovosice – 8. května byly zkoumány objekty z mladší doby bronzové. Dohromady bylo zachyceno 24-28 druhů rostlin (Čulíková 2008).

Z naleziště Dlouhá byl proplaven pouze jeden vzorek o objemu cca 4 l, ve kterém byly zaznamenány 2 ze sledovaných druhů. Konkrétně byla zachycena opletka obecná (*Fallopia convolvulus*) a truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*, Čulíková 2008).

Na lokalitě 8. května byly odebrány tři menší vzorky, ve kterých bylo zaznamenáno 5 ze sledovaných druhů. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), dub (*Quercus sp.*), šťovík (*Rumex sp.*) a bez černý (*Sambucus nigra*).

Archeologický výzkum proběhl v letech 1987, 1996 a 1998 pod vedením V. Salače z ARÚP. Archeobotanická makrozbytková analýza byla provedena v letech 1998-2001 na pracovišti v Opavě.

Bdeněves (Plzeň-sever)

VK-BDENE2

Období: doba bronzová

Počet druhů: 5

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě Bdeněves v poloze „Za školou“ bylo zkoumáno osídlení z nynické kultury z pozdní doby bronzové.

Zaznamenáno bylo 5 druhů ze seznamu. Jsou to druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*), lilek černý (*Solanum nigrum*), pampeliška (*Taraxacum* sp.) a rozrazil (*Veronica* sp.).

Druhy merlíku jsou často zaznamenávány na lokalitách ze staršího pravěku. Nález pampelišky je vzácný, zaznamenán byl pouze na jedné neolitické lokalitě a 4 lokalitách z doby bronzové. Objev rozrazilu je unikátní.

Archeologický výzkum proběhl v roce 2002 pod vedením M. Metličky z ZČM Plzeň.

Bdeněves (Plzeň-sever)

VK-BDENE3

Období: doba bronzová

Počet druhů: 4

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě Bdeněves v poloze „Kamení“ bylo zkoumáno sídliště z doby bronzové.

Byly zde zaznamenány 4 ze sledovaných druhů. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*) a pampeliška (*Taraxacum* sp.).

Archeologický výzkum proběhl v roce 2002 pod vedením M. Metličky z ZČM Plzeň.

Beřkovice (Mělník)

VK-BERKOVI

Období: doba bronzová

Počet druhů: 7

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě Beřkovice byly zkoumány objekty z doby bronzové.

Bylo zde zaznamenáno 7 ze sledovaných druhů. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare*), šťovík menší (*Rumex acetosella*), bez černý

(*Sambucus nigra*) a pampeliška (*Taraxacum sp.*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém i nezuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum vedla L. Foster z NPÚ Plzeň.

Daliměřice (Semily)

VK-DALIMER

Období: neolit

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z období mladšího neolitu.

Ze sledovaných druhů byl zaznamenán pouze merlík bílý (*Chenopodium album*), který se dochoval v nezuhelnatělém stavu.

Záchranný archeologický výzkum proběhl v roce 2005 při stavbě přeložky silnice 1/10 pod vedením J. Prostředníka z Muzea Českého Ráje.

Hostivice – Palouky (Praha-západ)

VK-HOSTI

Období: doba bronzová

Počet druhů: 6

Archeobotanik: Komárková, V.

Lokalita je polykulturní, bylo zde zkoumáno osídlení z mladší doby bronzové, mladší doby železné a raného středověku. Vzorky pochází z objektů kultury knovízské.

Bylo zde zaznamenáno 6 ze sledovaných druhů. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), šťovík (*Rumex sp.*) a pampeliška (*Taraxacum sp.*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém i nezuhelnatělém stavu. Šťovík a pampeliška jsou méně častým nálezem.

Archeologický výzkum proběhl v letech 2001-2003 a 2005 pod vedením I. Pleinerové, A. Veselé a P. Sankota z Muzea Rožtoky.

Chotěšov (Plzeň-jih)

VK-CHOTE1

Období: neolit

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě Chotěšov bylo zkoumáno sídliště z období neolitu.

Byly zde zaznamenány 2 ze sledovaných druhů. Zachycen byl merlík bílý (*Chenopodium album*) a pampeliška (*Taraxacum sp.*). Způsob dochování makrozbytků nebyl uveden. Nález pampelišky není běžný, nicméně nelze ji s jistotou označit za sbíranou.

Archeologický výzkum na lokalitě Chotěšov - MD Elmont vedl M. Metlička.

Loučka (Přerov)

VK-LOUCKA1

Období: neolit

Počet druhů: 8

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě bylo zkoumáno sídliště z období neolitu. Vzorky pochází ze sídlištních jam.

Bylo zde zaznamenáno 8 ze sledovaných druhů. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium sp.*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), ředkev ohnice (*Raphanus raphanistrum*), šťovík (*Rumex sp.*) a bez černý (*Sambucus nigra*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém i nezuhelnatělém stavu.

Většina z těchto rostlin je běžně nalézána na lokalitách staršího pravěku. Šťovík a bez černý jsou méně častým nálezem, nicméně nijak výjimečným. Nález ředkve ohnice je unikátní, v období neolitu je zaznamenán pouze na této lokalitě a na jedné další lokalitě z období eneolitu.

Archeologický výzkum lokality Loučka-D47 proběhl v 2002 pod vedením A. Tajera.

Maškovovy zahrady (Semily)

VK-MASKOV

Období: doba bronzová

Počet druhů: 9

Archeobotanik: Komárková, V. – Bernardová, A.

Na lokalitě bylo zkoumáno sídliště z lužické kultury z doby bronzové.

Bylo zde zaznamenáno 9 ze sledovaných rostlin. Byla zachycena opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium sp.*), dobromysl (*Origanum vulgare*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia agg.*), ostružiník křovitý (*Rubus*

fruticosus aggr.), ostružiník maliník (*Rubus idaeus*), lilek černý (*Solanum nigrum*) a kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém i nezuhelnatělém stavu.

Výjimečný je nález dobromyslu, který je v rámci staršího pravěku ojedinělý. Druhy ostružiníků také nejsou běžně přítomné na lokalitách, stejně tak kopřiva. Bez černý je často interpretován jako sbíraná rostlina. Všechny tyto druhy nachází mnohá uplatnění v běžném životě, nicméně nálezové situace neumožňují jednoznačnou interpretaci.

Archeologický výzkum vedl J. Prostředník z Muzea Českého Ráje.

Velké Přílepy (Praha-západ)

VK-PRILEPY

Období: doba bronzová

Počet druhů: 5

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě Velké Přílepy bylo zkoumáno sídliště z mladší doby bronzové.

Bylo zde zaznamenáno 5 druhů. Zachyceny byly druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*), jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata*) a šťovík (*Rumex sp.*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém i nezuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl pod vedením P. Limburského z Muzea Rožtoky.

Tišice (Mělník)

VK-TISICE

Období: eneolit

Počet druhů: 2

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z období eneolitu.

Byly zde zaznamenány pouze 2 druhy. Zachycena byla opletka obecná (*Fallopia convolvulus*) a merlík bílý (*Chenopodium album*).

Archeologický výzkum proběhl v 2002 pod vedením L. Fosterové z NPÚ Plzeň.

Tuchoměřice (Praha-západ)

VK-TUCHO1

Období: eneolit

Počet druhů: 8

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě Tuchoměřice byly vzorkovány sídlištní objekty z jordanovské kultury z období eneolitu.

Bylo zde zaznamenáno 8 ze sledovaných druhů. Zachyceny byly lískové oříšky (*Corylus avellana*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium hybridum*, *Chenopodium sp.*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia agg.*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*) a ostružiník ježiník (*Rubus caesius*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém i nezuhelnatělém stavu.

Archeologický výzkum proběhl v roce 1998 pod vedením P. Sankota a A. Veselé.

Turnov-Na Výšince (Semily)

VK-TURNOV

Období: doba bronzová

Počet druhů: 9

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě Turnov – Na Výšince bylo zkoumáno polykulturní sídliště z mladší až pozdní doby bronzové.

Bylo zde zaznamenáno 9 ze sledovaných druhů. Zachyceny byly makrozbytky druhů sveřep (*Bromus secalinus*), opletka obecná (*Fallopia convolvulus*), druhy merlíků (*Chenopodium album*, *Chenopodium sp.*), rdesno blešník (*Persicaria lapathifolia agg.*), jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata*), truskavec ptačí (*Polygonum aviculare agg.*), ostružiník křovitý (*Rubus fruticosus*) a ostružiník maliník (*Rubus idaeus*). Makrozbytky se dochovaly v zuhelnatělém i nezuhelnatělém stavu.

Záchranný archeologický výzkum proběhl roku 2004 při stavbě Lidl. Výzkum vedl J. Prostředník z Muzea Českého Ráje.

Vejprnice (Plzeň-sever)

VK-VEJPRNI

Období: doba bronzová

Počet druhů: 1

Archeobotanik: Komárková, V.

Na lokalitě bylo zkoumáno osídlení z mladší doby bronzové. Vzorek pochází ze sila. Byl zde ze sledovaných rostlin zachycen pouze merlík (*Chenopodium sp.*).

Archeologický výzkum proběhl v roce 1999 pod vedením M. Metličky.

ÚČINNÉ LÁTKY

Stručné vysvětlení účinných látek z rostlin, které jsou uvedeny v textu (podle *Jaroš 1992, Jirásek et al. 1989, Jahodář 2009*).

Flavonoidy = látky vázané na glykosidy; působí protizánětlivě

Fytoncidy = působí protibakteriálně

Glykosidy = skládají se z cukerné a necukerné složky, různé glykosidy mají rozličné účinky (např. projímavé, potopudné, protizánětlivé, dezinfekční aj.), ve vyšších dávkách mohou být jedovaté

Pektin = polysacharid

Saponiny = podskupina glykosidů; dráždivé účinky, některé prudce jedovaté, jiné příznivé (např. uvolňují zahlenění horních cest dýchacích)

Silice = vonné, těkavé látky; působí dezinfekčně, dále např. proti kožním parazitům, mohou mít nežádoucí účinky na dělohu (např. vyvolat potrat)

Sliz = uplatňují se fyzikální vlastnosti (mírný projímavý účinek, ztekucení hlenů aj.)

Třísloviny = mají stahující účinky, urychlují hojení; delším skladováním ztrácejí léčivé účinky

OBRAZOVÝ KATALOG SEMEN

(zdroj <http://dzn.eldoc.ub.rug.nl/>)

Anthemis tinctoria

Arctium lappa

Bromus arvensis

Bromus secalinus

Carpinus betulus

Capsella bursa-pastoris

Corylus avellana

Cornus mas

Cornus sanguinea

Daucus carota

Digitaria sanguinalis

Echinochloa crus-galli

Fallopia convolvulus

Fragaria vesca

Galeopsis tetrahit

Chenopodium album

Chenopodium hybridum

Lapsana communis

Lathyrus tuberosus

Malva neglecta

Malus sylvestris

Origanum vulgare

Persicaria lapathifolia

Plantago lanceolata

Polygonum aviculare

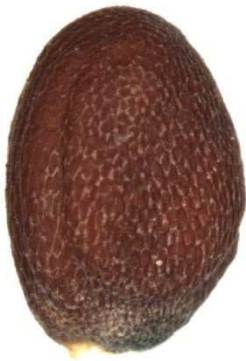
Prunus spinosa

Quercus robur

Raphanus raphanistrum

Rosa canina

Rubus caesius

Rubus fruticosus

Rubus idaeus

Rumex acetosa

Rumex acetosella

Rumex crispus

Sambucus ebulus

Sambucus nigra

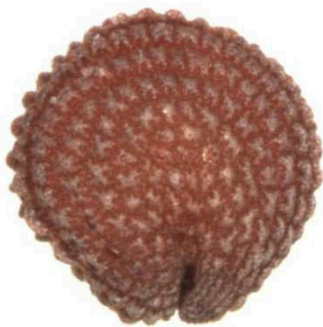
Solanum nigrum

Spergula arvensis

Stellaria media

Taraxacum officinale

Urtica dioica

Veronica officinalis

Viburnum opulus

Viola arvensis

